

Nettokostnadsavvikelser och nettokostnadsjämförelser

Nämnd	Sid nr
<u>Nettokostnadsavvikelser</u>	
För- och grundskolenämnd	1–10
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnd	11–15
Individ- och familjeomsorgsnämnd	16–22
Äldrenämnd	23–30
<u>Nettokostnadsjämförelser</u>	
Fritidsnämnd	31–35
Kulturnämnd	36–40

Analys av nettokostnadsavvikelse, förskola, grundskola och fritidshem.

Bakgrund

Som en del i planeringsprocessen ska berörda nämnder analysera nettokostnadsavvikelser samt nettokostnadsjämförelser enligt en anvisning från kommunstyrelsen. Analyserna utgör ett analysunderlag i planeringsprocess för 2026.

Centrala tillämpningsanvisningar för analys av nettokostnadsavvikelse har tagits fram, vilka ligger till grund för analysen.

Begreppsdefinitioner

Nettokostnad:

Verksamhetens nettokostnad, dvs vad verksamheten faktiskt kostar med hänsyn till verksamhetens intäkter.

Nettokostnadsavvikelse:

Nettokostnadsavvikelse är differensen mellan referenskostnaden för en verksamhet och faktisk nettokostnad för en verksamhet i en viss kommun.

Referenskostnad:

Referenskostnaden bygger på kostnadsutjämningen och indikerar vad respektive verksamhet borde kosta enligt kostnadsutjämningsystemet, om kommunen bedriver den verksamheten med genomsnittlig ambitionsnivå och effektivitet samt med hänsyn taget till respektive kommuns strukturella förutsättningar. Dvs den är beräknad för varje enskild kommun och verksamhet. Referenskostnaden rör sig relativt andra kommuner då den beror på kostnadsutvecklingen i rikets alla kommuner.

Tillvägagångssätt:

Basen för all informationsinhämtning är Kolada. Detta för att säkerställa att det är officiella data och att jämförelser och kontroller av data ska vara lättillgänglig för alla. Jämförelser görs där så är möjligt utifrån att det finns data i Kolada.

Analys:

För- och grundskolenämnden rapporterar nettokostnadsavvikelser för följande verksamheter; förskola, fritidshem och grundskola.

Nettokostnadsavvikelsen för förskola, fritidshem och grundskola inkluderar även kostnader som ligger **utanför** för- och grundskolenämndens ansvarsområde, exempelvis kostnader för lokaler, måltider, vissa IT-kostnader som ingår i lärverktyg m.m.

Utifrån givna anvisningar ska inte några kvalitetsmått ingå i analysen, om höga eller låga kostnader motsvaras av hög/låg kvalitet kommenteras därför inte.

I kommungruppen större stad har ytterligare två städer tillkommit under år 2022, Kalmar och Kristianstad.

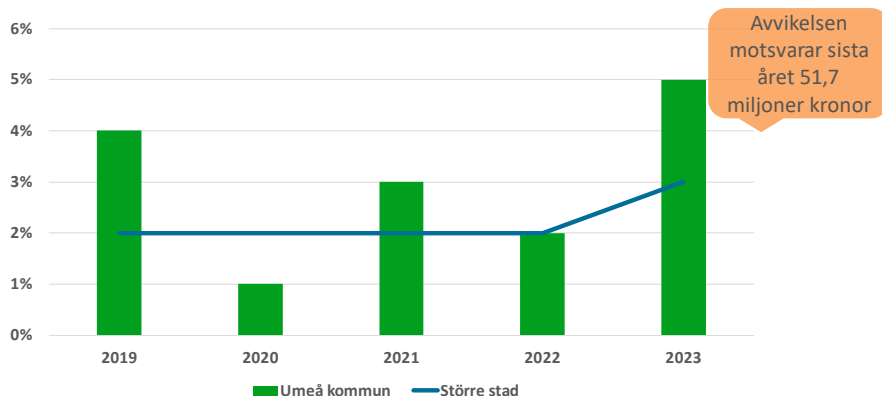
Förskola

Nettokostnadsavvikelse

Syftet är att analysera trenden för hur den egna kommunen rör sig relativt större stad.

Diagram 1

Nettokostnadsavvikelsens utveckling för verksamhet förskola i procent de senaste 5 åren

Källa: Kolada

Diagram 2

Nettokostnadsavvikelse förskoleverksamhet för större städer år 2023, i procent

Källa: Kolada

Nettokostnadsavvikelsen för förskola har för Umeå Kommun varierat en del de senaste åren, där man haft en nedåtgående trend från år 2019 med undantag från år 2020 då avvikelsen var låg. För 2023 har däremot nettokostnadsavvikelsen ökat till ungefär 5% vilket motsvarar 51,7 mnkr och ligger ungefär 2 % över större stad. Det betyder att kostnaden för kommunens förskola är något högre än

Umeå Kommun förväntas kosta med tanke på strukturen. I nettokostnadsavvikelsen ingår även kostnader som ligger utanför nämndens ansvarsområde, exempelvis lokaler, måltider m.m. Nettokostnadsavvikelsen för förskola inkluderar även öppen förskola vilket inte omfattas av nämndens uppdrag.

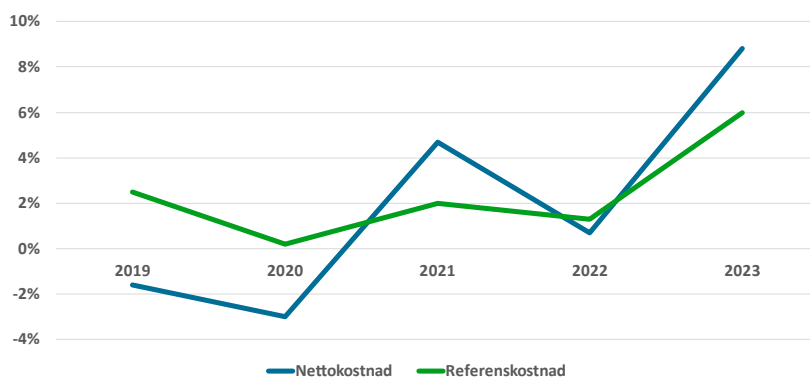
Diagram 2 visar nettokostnadsavvikelsen för större städer år 2023 i procent och vi kan då se att Umeå Kommun ligger något över genomsnittet för större stad. Umeå kommun ligger på ungefär samma placering bland större städer 2022 trots en högre nettokostnadsavvikelse år 2023.

Referenskostnadens utveckling jämfört med nettokostnadens utveckling

Syftet är att se om det är referenskostnaden eller nettokostnadens utveckling som har påverkat nettokostnadsavvikelsen.

Diagram 3

Netto- och referenskostnadens utveckling för verksamhet förskola i procent de senaste 5 åren

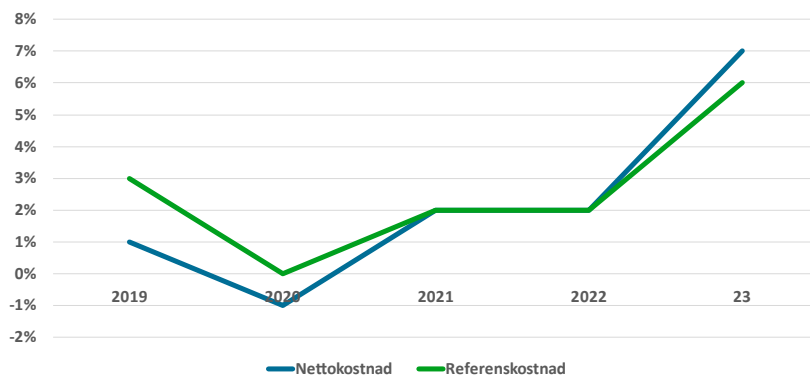

Källa: Kolada

Diagram 4

Netto- och referenskostnadens utveckling för större stad för verksamhet förskola, i procent de senaste 5 åren

Källa: Kolada

Nettokostnaden har utvecklats i en högre takt än referenskostnaden för år 2023 för Umeå Kommun (diagram 3). Även referenskostnaden har utvecklats i en högre takt jämfört med 2022 för Umeå Kommuns men är lägre än nettokostnaden. Vilket indikerar att del av den ökning som skett i nettokostnadsavvikelsen beror på att Umeå Kommun haft en högre kostnadsutveckling än referenskostnaden.

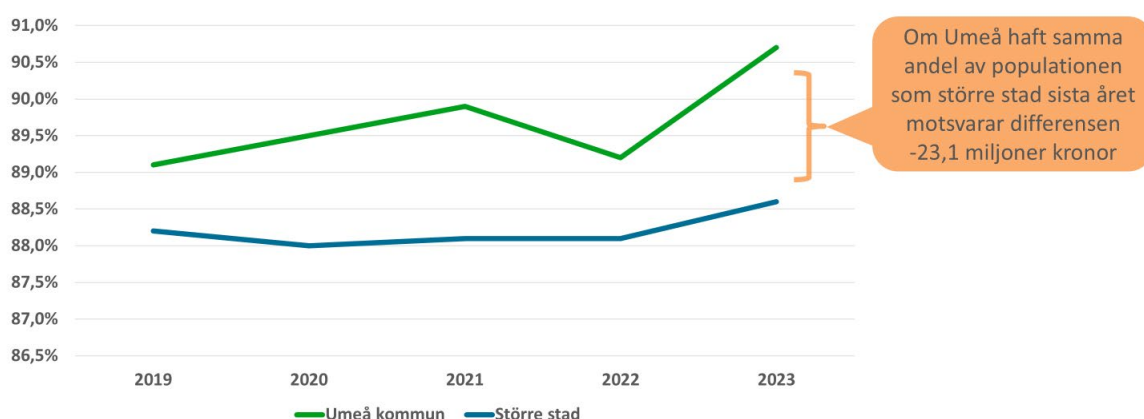
För större stad (diagram 4) ser vi samma trend med en ökning av både referenskostnaden och nettokostnadens utveckling men där ökning i nettokostnaden inte varit lika kraftig som för Umeå kommun.

Andel av population

Syftet är att se om vår andel av populationen som nyttjar aktuell verksamhet avviker i jämförelse med större stad.

Diagram 5

Andel av populationen för verksamhet förskola i jämförelse med större stad

Källa: Kolada

**UMEÅ
KOMMUN**

Umeå Kommun har en högre andel av populationen i förskola i jämförelse med större stad de senaste åren och för 2023 har skillnaden mellan Umeå kommun och större stad ökat ytterligare. Då nettokostnadsavvikelsen inte tar hänsyn till andel av populationen inom förskola bedöms detta vara del i förklaringen till att nettokostnadsavvikelsen ökat för kommunen jämfört med större stad. Hade Umeå Kommun haft samma andel av befolkningen i åldersgruppen som större stad hade Umeå Kommun haft 23,1 mnkr i lägre kostnader.

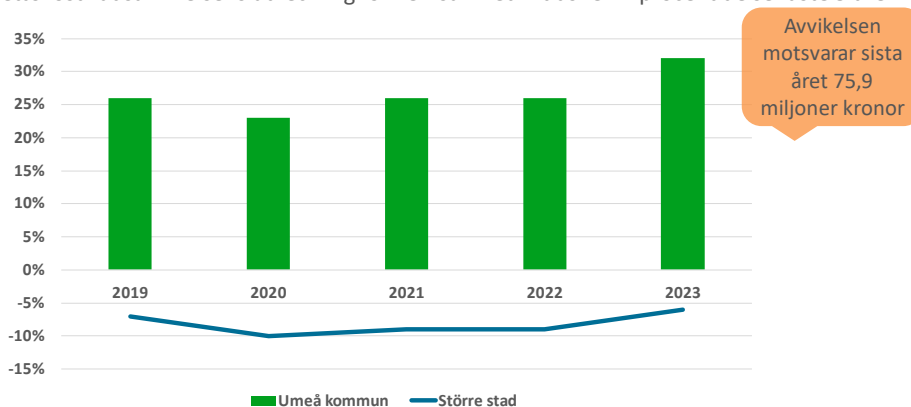
Fritidshem

Nettokostnadsavvikelse

Syftet är att analysera trenden för hur den egna kommunen rör sig relativt större stad.

Diagram 1

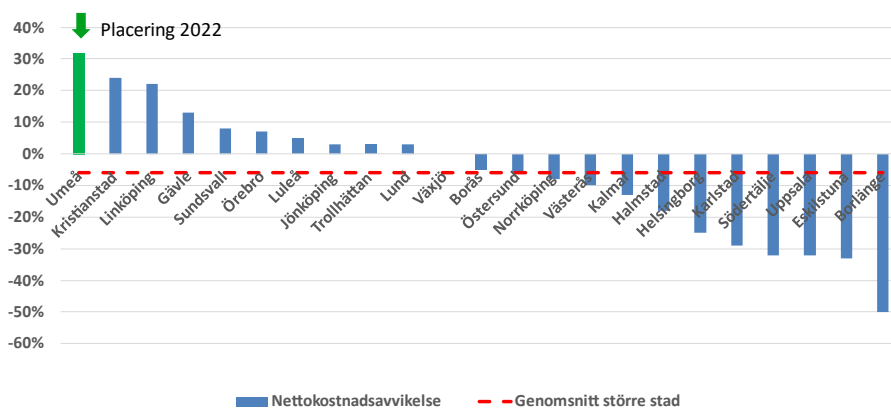
Nettokostnadsavvikelsens utveckling för verksamhet fritidshem i procent de senaste 5 åren

Källa: Kolada

Diagram 2 Nettokostnadsavvikelse fritidshemsverksamhet för större städer år 2023, i procent

Källa: Kolada

Nettokostnadsavvikelsen för fritidshem har för Umeå Kommun minskat något de senaste åren, däremot för år 2023 ser vi en ökning. Umeå kommunen har högre kostnader för fritidshem än förväntat med tanke på strukturen. År 2023 motsvarar avvikelsen 75,9 miljoner kronor för Umeå Kommun. I nettokostnadsavvikelsen ingår även kostnader som ligger utanför nämndens ansvarsområde, exempelvis lokaler och måltider. Det sker även en del fördelningar av personal som

arbetar mot flera verksamheter förskoleklass, grundskola och fritidshem vilket skulle kunna påverka nettokostnadsavvikelsen.

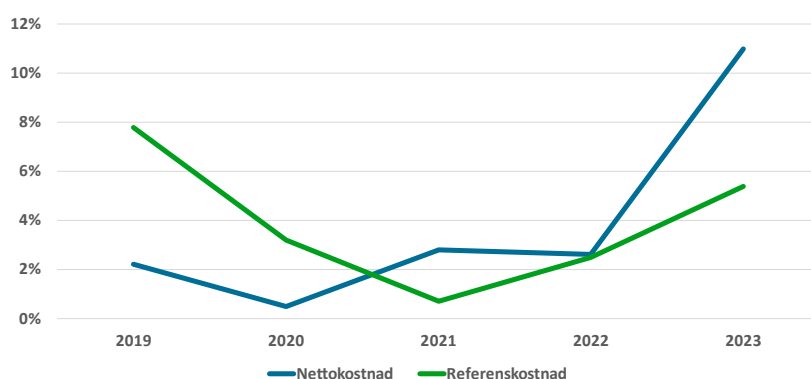
Diagram 2 visar nettokostnadsavvikelsen för större städer år 2023 i procent Umeå Kommun har högre nettokostnadsavvikelse än genomsnittet bland samtliga större städer. Även för år 2022 har Umeå Kommun högst avvikelse.

Referenskostnadens utveckling jämfört med nettokostnadens utveckling

Syftet är att se om det är referenskostnaden eller nettokostnadens utveckling som har påverkat nettokostnadsavvikelsen.

Diagram 3

Netto- och referenskostnadens utveckling för verksamhet fritidshem i procent de senaste 5 åren

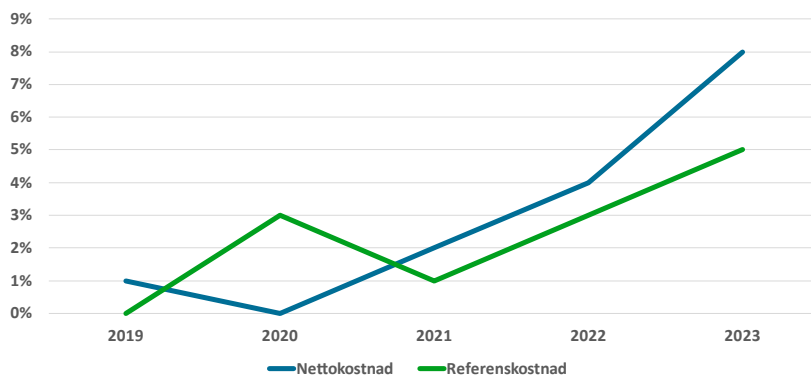

Källa: Kolada

Diagram 4

Netto- och referenskostnadens utveckling för större stad för verksamhet fritidshem, i procent de senaste 5 åren

Källa: Kolada

För Umeå Kommun har referenskostnadens utveckling ökat till år 2023 men ligger under nettokostnadens utveckling. Nettokostnadens utveckling har ökat kraftigt från år 2022 till år 2023. Att nettokostnaden ökat för kommunen i högre takt än referenskostnaden är en förklaring till att nettokostnadsavvikelsen för kommunen har ökat vad gäller fritidshem.

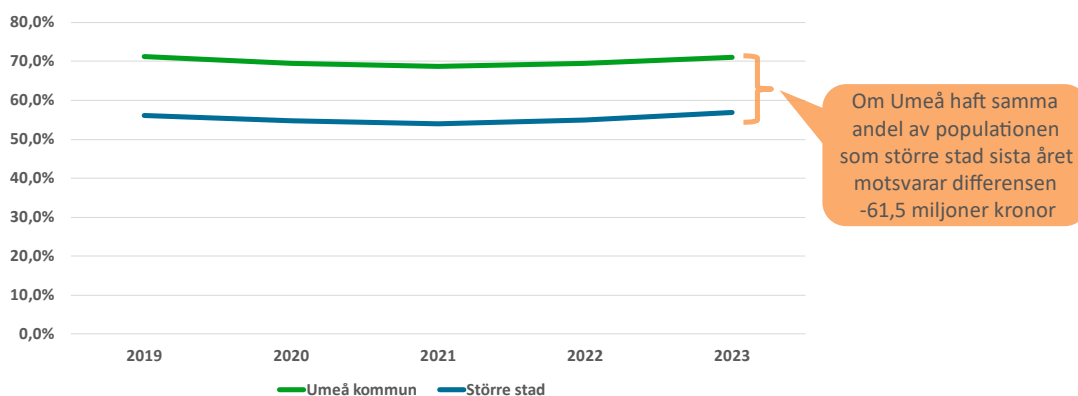
För större stad ser vi samma trend som för Umeå Kommun, alltså att nettokostnadens utveckling har ökat mer än referenskostnaden.

Andel av population

Syftet är att se om vår andel av populationen som nyttjar aktuell verksamhet avviker i jämförelse med större stad.

Diagram 5

Andel av populationen för verksamhet fritidshem i jämförelse med större stad

Källa: Kolada

Umeå Kommun har en högre andel av populationen i fritidshem i jämförelse med större stad de senaste åren. År 2023 har differensen ökat marginellt mellan kommunen och större stad. Då nettokostnadsavvikelsen inte tar hänsyn till andel av populationen inom fritidshem är detta en av förklaringarna till att Umeå kommun har en hög nettokostnadsavvikelsen för fritidshem. Hade Umeå Kommun haft samma andel av befolkningen i åldersgruppen som större stad hade Umeå Kommun haft 61,5 mnkr i lägre kostnader.

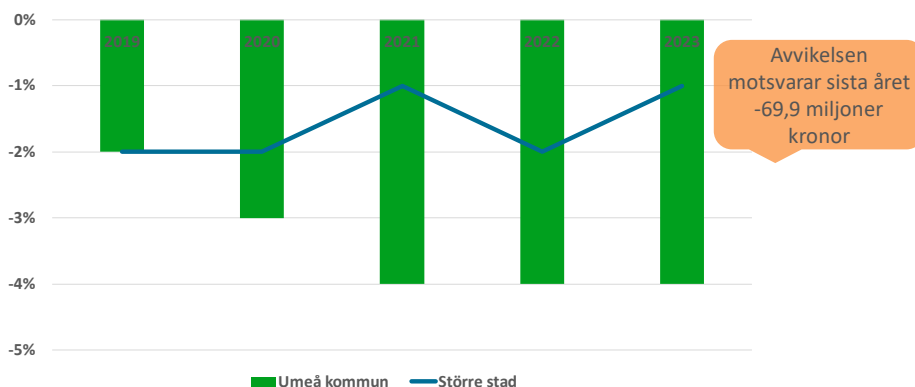
Grundskola

Nettokostnadsavvikelse

Syftet är att analysera trenden för hur den egna kommunen rör sig relativt större stad.

Diagram 1

Nettokostnadsavvikelsens utveckling för verksamhet grundskola i procent de senaste 5 åren

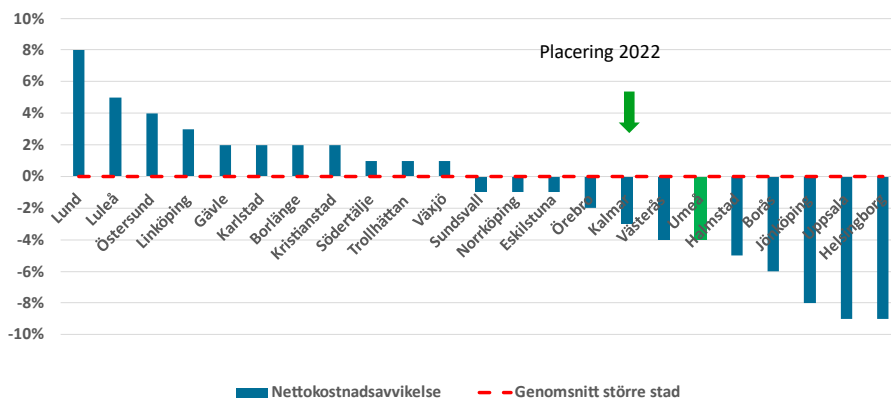

Källa: Kolada

Diagram 2

Nettokostnadsavvikelse grundskoleverksamhet för större städer år 2023, i procent

Källa: Kolada

Nettokostnadsavvikelsen för grundskola har för Umeå Kommun minskat de senaste åren. Från år 2019 syns en minskning av nettokostnadsavvikelsen där avvikelsen för grundskolan år 2023 är ungefär -4 % och lägre än större stad. Jämfört med år 2022 så ligger nettokostnadsavvikelsen kvar på samma nivå år 2023 för kommunen. Avvikelsen för större stad har däremot ökat och ligger på ungefär -1 %. Det betyder att kommunens kostnad för grundskola är lägre än vad Umeå Kommun förväntas kosta med tanke på strukturen. År 2023 motsvarar avvikelsen -69,9 miljoner kronor för Umeå Kommun.

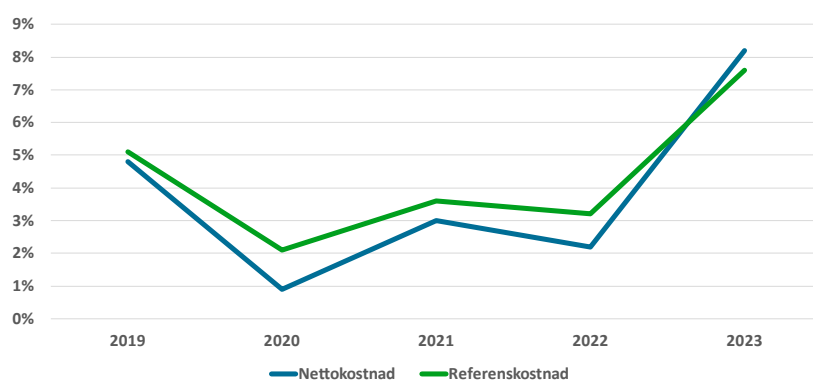
I nettokostnadsavvikelsen ingår även kostnader som ligger utanför nämndens ansvarsområde, exempelvis lokaler, måltider och lärverktyg. Diagram 2 visar nettokostnadsavvikelsen för större städer år 2023 i procent och Umeå Kommun ligger under genomsnittet bland större stad för år 2023 och har ungefär samma placering som 2022.

Referenskostnadens utveckling jämfört med nettokostnadens utveckling

Syftet är att se om det är referenskostnaden eller nettokostnadens utveckling som har påverkat nettokostnadsavvikelsen.

Diagram 3

Netto- och referenskostnadens utveckling för verksamhet grundskola i procent de senaste 5 åren

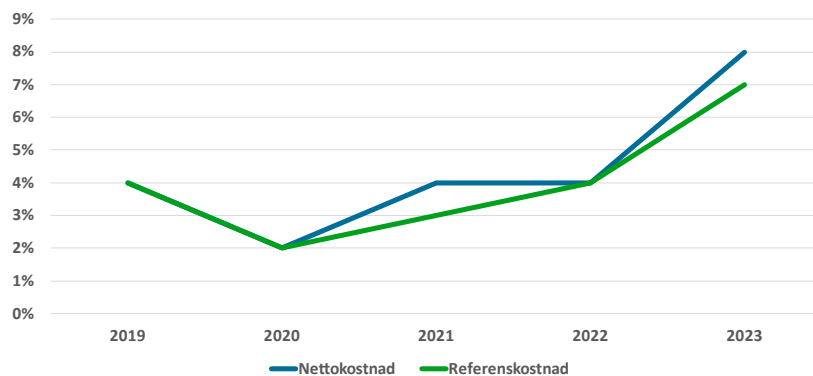

Källa: Kolada

Diagram 4

Netto- och referenskostnadens utveckling för större stad för verksamhet grundskola, i procent de senaste 5 åren

Källa: Kolada

Diagram 3 illustrerar att skillnaden mellan referenskostnaden och nettokostnaden för Umeå Kommun blir större och att nettokostnaderna utvecklas i en högre takt än referenskostnaden. För större stad (diagram 4) har nettokostnaden utvecklats i högre takt än referenskostnaden för år 2023.

Att någon förändring i nettokostnadsavvikelsen för kommunen inte sker mellan år 2022 och år 2023 förklaras av att nettokostnaden och referenskostnaden för större stad utvecklats i samma takt.

Andel av population

Syftet är att se om vår andel av populationen som nyttjar aktuell verksamhet avviker i jämförelse med större stad.

För grundskola redovisas inte andel av populationen då 100 % av befolkningen i åldersgruppen förväntas befinna sig i grundskolans verksamhet.

Analys av nettokostnadsavvikelse, gymnasieskola.

Bakgrund

Som en del i planeringsprocessen ska berörda nämnder analysera nettokostnadsavvikelser samt nettokostnadsjämförelser enligt en anvisning från kommunstyrelsen. Analyserna utgör ett analysunderlag i planeringsprocess för 2026.

Centrala tillämpningsanvisningar för analys av nettokostnadsavvikelse har tagits fram, vilka ligger till grund för analysen.

Begreppsdefinitioner

Nettokostnad:

Verksamhetens nettokostnad, dvs vad verksamheten faktiskt kostar med hänsyn till verksamhetens intäkter.

Nettokostnadsavvikelse:

Nettokostnadsavvikelse är differensen mellan referenskostnaden för en verksamhet och faktisk nettokostnad för en verksamhet i en viss kommun.

Referenskostnad:

Referenskostnaden bygger på kostnadsutjämningen och indikerar vad respektive verksamhet borde kosta enligt kostnadsutjämningsystemet, om kommunen bedriver den verksamheten med genomsnittlig ambitionsnivå och effektivitet samt med hänsyn taget till respektive kommuns strukturella förutsättningar. Dvs den är beräknad för varje enskild kommun och verksamhet. Referenskostnaden rör sig relativt andra kommuner då den beror på kostnadsutvecklingen i rikets alla kommuner.

Tillvägagångssätt:

Basen för all informationsinhämtning är Kolada. Detta för att säkerställa att det är officiella data och att jämförelser och kontroller av data ska vara lättillgänglig för alla. Jämförelser görs där så är möjligt utifrån att det finns data i Kolada.

Analys:

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden rapporterar nettokostnadsavvikelser för verksamheten gymnasieskola. Nettokostnadsavvikelsen för gymnasieskola inkluderar även kostnader som ligger **utanför** gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens ansvarsområde, exempelvis kostnader för lokaler, måltider, vissa IT-kostnader som ingår i lärverktyg.

Utifrån givna anvisningar ska inte några kvalitetsmått ingå i analysen, om höga eller låga kostnader motsvaras av hög/låg kvalitet kommenteras därför inte.

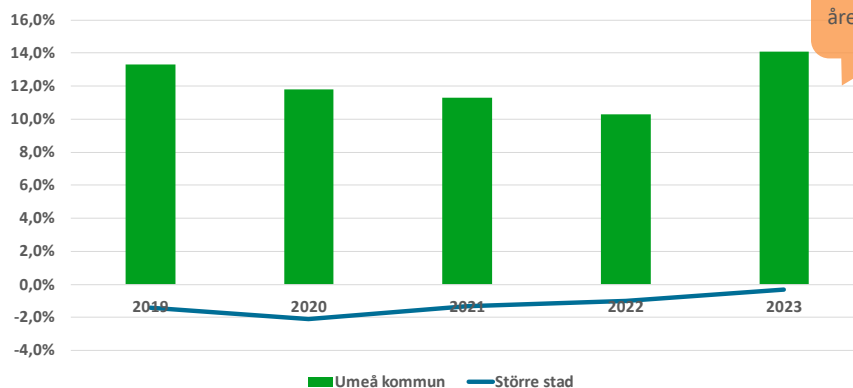
I kommungruppen större stad har ytterligare två städer tillkommit under år 2022, Kalmar och Kristianstad.

Nettokostnadsavvikelse

Syftet är att analysera trenden för hur den egna kommunen rör sig relativt större stad.

Diagram 1

Nettokostnadsavvikelsens utveckling för gymnasiet i procent de senaste 5 åren

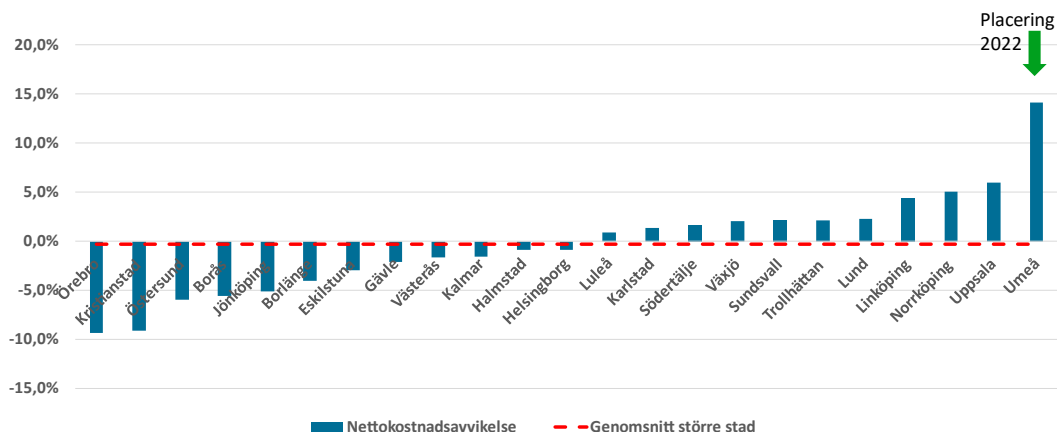

Källa: Kolada

Diagram 2

Nettokostnadsavvikelse gymnasiet för större städer år 2022, i procent

Källa: Kolada

Nettokostnadsavvikelsen för Umeå Kommun har varierat under de senaste 5 åren. Från år 2019 syns dock en succesiv minskning av nettokostnadsavvikelsen med undantag för år 2023 då nettokostnadsavvikelsen ökat markant. År 2023 motsvarar avvikelsen 75 miljoner kronor för Umeå Kommun. Vilket betyder att kostnaden för kommunens gymnasieskola är högre än den förväntade kostnaden med tanke på strukturen och att den har ökat år 2023 jämfört med år 2022. Ett brett programutbud, där flertalet program med höga kostnader erbjuds bland annat naturbruksprogram, idrottsprogram, estetiska program m.fl. Höga ambitioner och en stor andel av elever med examen

efter 4 år medför en högre kostnad i jämförelse med strukturen och gruppen större städer som ligger på en nettokostnadsavvikelse under den förväntade. I nettokostnadsavvikelsen ingår även kostnader som ligger utanför nämndens ansvarsområde, exempelvis lokaler, måltider och lärverktyg.

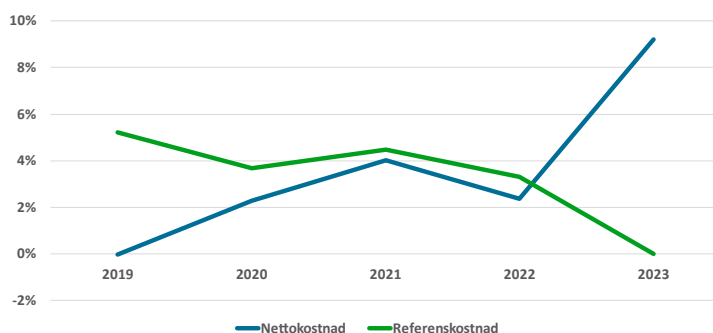
Diagram 2 visar nettokostnadsavvikelsen för större städer år 2023 i procent, Umeå Kommun har en hög avvikelse jämfört med större stad och högst nettokostnadsavvikelse bland samtliga större städer. Även år 2022 hade Umeå Kommun högst avvikelse.

Referenskostnadens utveckling jämfört med nettokostnadens utveckling

Syftet är att se om det är referenskostnaden eller nettokostnadens utveckling som har påverkat nettokostnadsavvikelsen.

Diagram 3

Netto- och referenskostnadens utveckling för gymnasiet Umeå Kommun i procent de senaste 5 åren

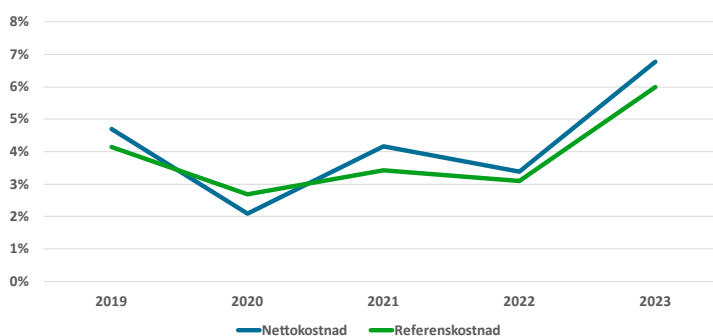

Källa: Kolada

Diagram 4

Netto- och referenskostnadens utveckling för större stad för gymnasiet, i procent de senaste 5 åren

Källa: Kolada

Utvecklingen av nettokostnaden för Umeå Kommun har varierat de senast 5 åren med en markant ökning från år 2022 till år 2023. Tidigare år har nettokostnaden legat under referenskostnaden men

år 2023 har nettokostnaden ökat medan referenskostnaden sjunkit. Vilket innebär att Umeå Kommun har en högre kostnadsutveckling.

Utvecklingen av nettokostnaden för större stad har varierat mellan åren. Även för större stad har nettokostnaden ökat år 2023. För större stad har referenskostnadens utveckling de senaste åren varit relativt stabil med undantag för år 2023 då även referenskostnaden ökat. För år 2023 har utvecklingen av nettokostnaden för större stad varit ungefär i nivå med referenskostnaden men nettokostnaden har utvecklats något mer än referenskostanden vilket innebär att kostnadsutvecklingen i större stad har varit högre än utvecklingen av referenskostnaden.

Nettokostnadsavvikelsens ökning beror på att Umeå Kommun har en högre kostnadsutveckling än den förväntade samt att man legat kvar på en hög kostnadsnivå trots att andelen av populationen närmast sig större stad.

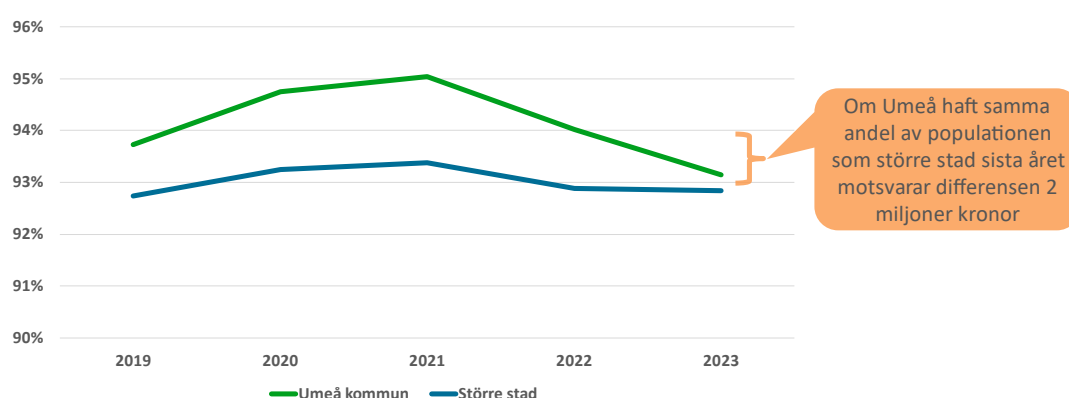
I fördelningen från räkenskapssammandraget, RS det underlag som ligger till grund för uppgifterna i Kolada kan vi se att det är sådana kostnader som ligger utanför nämndens ansvarsområde men som fördelas till gymnasiet som ökat i stor omfattning jämfört med år 2022. Som exempel har kostnaderna för IT ökat med ca. 50 % och måltidsservice med ca. 10 %, även fastighet har ökat relativt mycket med ca. 10 %. Gör vi en jämförelse i Kolada av kostnaden för undervisning ser vi att den ökat markant, del av den ökningen beror dock på att en justering har gjorts mellan övrigt och undervisning då vissa kostnader som borde legat på undervisning år 2022 legat i övrigt vilket är korrigerat till år 2023. Fördelningen som rättats till mellan kategorierna undervisning och övrigt påverkar dock inte den totala nettokostnaden.

Andel av population

Syftet är att se om vår andel av populationen som nyttjar aktuell verksamhet avviker i jämförelse med större stad.

Diagram 5

Andel av populationen för gymnasiet i jämförelse med större stad

Källa: Kolada

Umeå Kommun har en högre andel av befolkningen i åldersgruppen som befinner sig i gymnasieskolan jämfört med större stad de senaste 5 åren. Andelen har dock minskar sedan 2021 och närmast sig samma andel som större stad. Hade Umeå Kommun haft samma andel av

populationen som större stad år 2023 hade Umeå Kommun haft lägre kostnader motsvarande ca. 2 mnkr.

Analys av nettokostnadsavvikelse

Bakgrund

I samband med beslut om budget 2021 gav Kommunfullmäktige i uppdrag till berörda nämnder att analysera nettokostnadsavvikelse samt nettokostnadsjämförelser enligt en anvisning från kommunstyrelsen. Dessa analyser har utgjort analysunderlag planeringsprocess för 2023. Uppdraget är därmed avslutat. Efter utvärdering av den nya planeringsprocessen ska dessa analyser fortsättningsvis utgöra ett analysunderlag som en del i ordinarie planeringsprocess.

Begreppsdefinitioner

Nettokostnad:

Verksamhetens nettokostnad, dvs vad verksamheten faktiskt kostar med hänsyn till verksamhetens intäkter.

Nettokostnadsavvikelse:

Nettokostnadsavvikelse är differensen mellan referenskostnaden för en verksamhet och faktisk nettokostnad för en verksamhet i en viss kommun.

Referenskostnad:

Referenskostnaden bygger på kostnadsutjämnings och indikerar vad respektive verksamhet borde kosta enligt kostnadsutjämningsystemet, om kommunen bedriver den verksamheten med genomsnittlig ambitionsnivå och effektivitet samt med hänsyn taget till respektive kommuns strukturella förutsättningar. Dvs den är beräknad för varje enskild kommun och verksamhet. Referenskostnaden rör sig relativt andra kommuner då den beror på kostnadsutvecklingen i rikets alla kommuner.

Nettokostnadsjämförelse:

Jämförelse utifrån verksamhetens faktiska nettokostnader.

Tillvägagångssätt:

Basen för all informationsinhämtning är Kolada. Detta för att säkerställa att det är officiella data och att jämförelser och kontroller av data ska vara lättillgänglig för alla. Jämförelser görs där så är möjligt utifrån att det finns data i Kolada.

Analys:

Individ- och familjenämnden rapporterar nettokostnadsavvikelse för följande verksamheter; individ- och familjeomsorg och LSS.

Analys av nettokostnadsavvikelse bör göras med viss försiktighet före och efter år 2019 då det nya kostnadsutjämningsystemet påverkar.

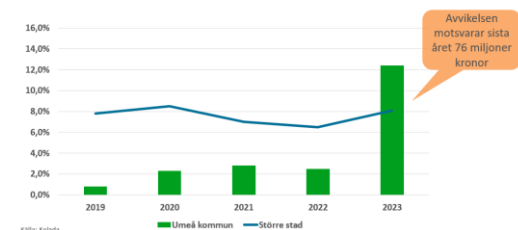
Individ- och familjeomsorg

Nettokostnadsavvikelse

Nettokostnad för individ- och familjeomsorg avser vård för vuxna med missbruksproblem, barn- och ungdomsvård, övrig vuxenvård, ekonomiskt bistånd samt familjerätt och familjerådgivning. Avser samtlig regi.

Diagram 1

Nettokostnadsavvikelsens utveckling för Individ- och Familjeomsorgen i procent de senaste 5 åren

Källa: Kosta
UMEÅ KOMMUN

Diagram 2

Nettokostnadsavvikelse Individ- och Familjeomsorgen för större städer år 2023, i procent

Källa: Kosta
UMEÅ KOMMUN

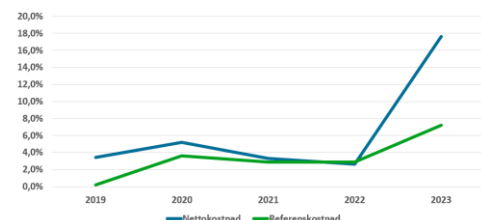
Nettokostnadsavvikelsen för individ- och familjeomsorgen har fluktuerat i en mindre skala mellan 2019-2022 och legat lägre i jämförelse med större stad under hela denna period. Dock ser vi ett trendbrott 2023 med en större ökning av nettokostnadsavvikelsen och för första gången under 5-årsperioden ligger Umeå Kommun högre än större stad. 2023 var nettokostnadsavvikelsen 12,4 %, motsvarande 76 Mkr.

Större stad har också ökat sin nettokostnadsavvikelse mellan 2022 och 2023, men inte i samma utsträckning. Efter två års minskad nettokostnadsavvikelse rör sig större stad nu också uppåt och ligger nu på samma nivåer som 2019. 2023 är nettokostnadsavvikelsen 8,1 %, motsvarande 48 mkr för större stad. Däremot tar man en närmare titt på respektive stad, så är det en stor spridning i deras nettokostnadsavvikelse. Lägst har Halmstad på -17,5% och högst nettokostnadsavvikelse har Gävle på 41,6%.

Referenskostnadsutveckling jmf med egen nettokostnadsutveckling

Diagram 3

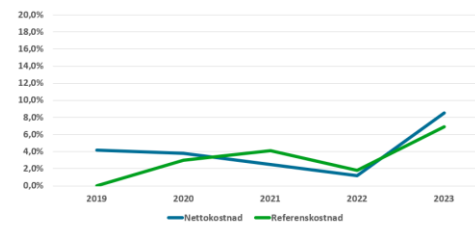
Netto- och referenskostnadens utveckling för Individ- och Familjeomsorgen i procent de senaste 5 åren, Umeå kommun

Källa: Kosta
UMEÅ KOMMUN

Diagram 4

Netto- och referenskostnadens utveckling för större stad för Individ- och Familjeomsorgen, i procent de senaste 5 åren

Källa: Kosta
UMEÅ KOMMUN

Sett över hela 5-årsperioden har referenskostnaden ökat i samma utsträckning för både Umeå Kommun och större stad. Med en större ökning mellan 2022 och 2023. För Umeå kommun ökade

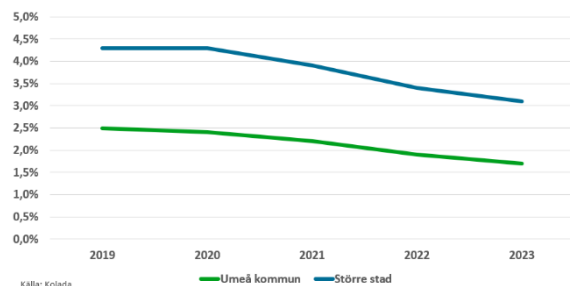
referenskostnaden med 7,2% och för större stad 6,9%. Så det är inte pga. referenskostnaden som nettokostnadsavvikelsen har förändrats, utan det är pga. nettokostnaden.

Nettokostnaden för Umeå Kommun ökade med 17,6% mellan 2022 och 2023, medan större stad hade en ökning på 8,5%. Gapet mellan referenskostnaden och nettokostnaden är större för Umeå Kommun 2023 än för större stad. Därav att Umeå Kommuns nettokostnadsavvikelse (som visualiseras i diagram 1) ökade markant mellan åren, medan större stad hade en svagare ökning. Umeå kommuns nettokostnadsökning beror framför allt på ökade kostnader inom barn och ungdomsvård och vuxna missbruksvård och då mer specifikt inom köp av verksamhet. Huvudorsakerna till det är ett ökat inflöde, dyrare placeringar och mer komplexa behov.

Andel av populationen

Diagram 5

Andel av populationen som någon gång under året erhållit ekonomiskt bistånd, jämförelse med större stad

Källa: Kolada

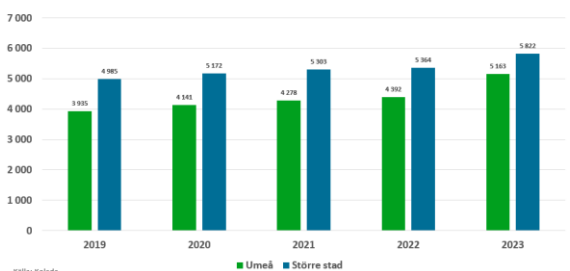
Vid analys av population har urvalet gjorts utifrån de faktorer som kommunen bör följa upp utifrån Agenda 2030 samt vedertagna effektivitets mått i Kolada. Parametern som jämförs är andelen invånare som någon gång under året erhållit ekonomiskt bistånd, jämförelse med Större stad.

Umeå kommun har under hela perioden haft en lägre andel invånare som erhållit ekonomiskt bistånd.

Analys av nettokostnadsjämförelse

Diagram 6

Nettokostnadens utveckling för Individ- och Familjeomsorgen i jämförelse med större stad de senaste 5 åren, kr/invånare

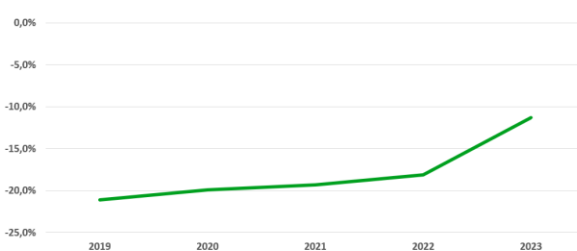

Källa: Kolada

Diagram 7

Procentuell avvikelse i nettokostnad för Individ- och familjeomsorgen jämfört med större stad de senaste 5 åren

Källa: Kolada

Diagram 8

Nettokostnad Individ- och Familjeomsorgen för större städer år 2023, kr/invånare

Källa: Kolada

Nettokostnadens utveckling de senaste åren i kr/invånare visar att Umeå Kommuns individ- och familjeomsorg har en lägre kostnad per invånare jämfört med större stad mellan 2019 och 2023. För Umeå Kommun har nettokostnaden ökat under 5-årsperioden med 1,228 kr/invånare, att jämföra med större stad som ökat med 838 kr/invånare.

Den procentuella avvikelsen i nettokostnad för individ- och familjeomsorgen jämfört med större stad de senaste 5 åren visar att nettokostnaden för Umeå Kommun har ökat i större utsträckning än för kommungruppen större stad. Speciellt 2023, där den procentuella avvikelsen mellan Umeå Kommun och större stad minskade i en större utsträckning.

Referenskostnad relativt kostnad per invånare.

Diagram 8 visar att nämndens nettokostnad per invånare ligger bland de lägsta i gruppen större stad samtidigt som nettokostnadsavvikelsen ligger bland de högre i gruppen större stad.

Denna skillnad uppkommer till stor del på grund av referenskostnaden och vad Umeå kommun förväntas ha för några kostnader inom IFO området.

Referenskostnaden för IFO området baseras på följande faktorer.

Referenskostnaden bygger på nettokostnaden för individ- och familjeomsorg i riket, andel lågutbildade 20-40-åringar födda i Sverige, tätortsbefolkningen, andel boende i flerfamiljshus byggda 1965-75, andel barn och unga 0-19 år i hushåll med låg inkomststandard då ekonomiskt bistånd exkluderas, ohälsotal, korrigering för gränspendling till Danmark och Norge samt löner för kommunalt anställda. Uppgifter för låg inkomststandard bygger på föregående års utfall.

Tittar man på Umeå kommun så ser man att tex hushåll med låg inkomststandard ligger Umeå på 1,2% för senaste siffrorna medan rikssnittet och större stad ligger på 1,7%.

Umeå kommun ligger även lågt i andel mottagare av ekonomiskt bistånd samt hushåll med barn som mottagit ekonomiskt bistånd under det senaste året.

Dessa faktorer påverkar den referenskostnad Umeå kommun ställs mot vilket påverkar nettokostnadsavvikelsen där Umeå genom ett långt och aktivt arbete mot fattigdom och utanförskap förväntas kosta mindre.

De stora kostnadsökningar nämnden kämpade med under 2023 och fortfarande kämpar med på IFO området påverkar nettokostnadsavvikelsen samt att eftersläpningen av referenskostnaden ökar på nettokostnadsavvikelsen i procent.

Jämför man med Uppsala så har Uppsala en nettokostnadsavvikelse på 0,3% men deras nettokostnad per invånare uppgår till 5 419 kronor jämfört med Umeås kostnad om 5 163 kronor per invånare.

Dessa reflektioner speglas i R12 gruppen av ekonomichefer inriktade mot socialtjänst där man ser att referenskostnaden för IFO området är svårt att beräkna och leder till svängningar i avvikelser genom hur svår social utsatthet är att beräkna.

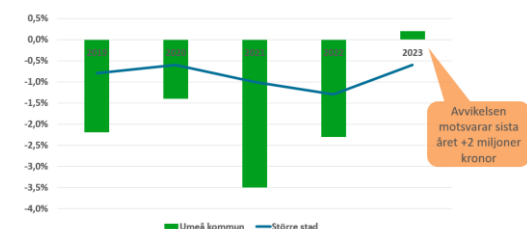
LSS

Nettokostnadsavvikelse

Avser insatser som ges med stöd av LSS, assistansersättning enligt SFB och HSL (hemsjukvård) i samband med LSS-insatser. Gäller följande insatser: Rådgivning och annat personligt stöd (råd och stöd), personlig assistans enligt LSS och assistansersättning enligt SFB, ledsagarservice, kontaktperson, avlösarservice i hemmet, korttidsvistelse utanför hemmet, korttidstillsyn för skolungdomar över 12 år, boende i familjehem eller i bostad med särskild service för barn och ungdom, boende i bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna samt daglig verksamhet.

Diagram 1

Nettokostnadsavvikelsens utveckling för LSS i procent de senaste 5 åren

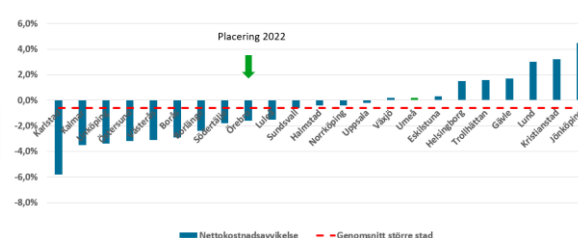

Avvikelsen motsvarar sista året +2 miljoner kronor

Diagram 2

Nettokostnadsavvikelse LSS för större städer år 2023, i procent

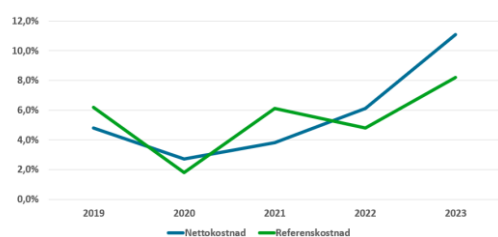
Nettokostnadsavvikelsen har fluktuerat en aning under perioden för Umeå Kommun, medan Större stad legat mer konstant kring -0,6% och -1,0% varje år. Umeå Kommun har haft en lägre nettokostnadsavvikelse än Större stad alla år utom 2023. Ett negativt värde innebär att det är ett lägre kostnadsläge än statistiskt förväntat.

Nettokostnadsavvikelsen på 0,2% för Umeå Kommun 2023 motsvarar 2 Mkr och för större stad motsvarar nettokostnadsavvikelsen på -0,6%, -4 Mkr. Inom LSS:en så är det inte lika stora variationer mellan de olika städerna inom gruppen större stad. Lägst har Karlstad på -5,8% och högst har Jönköping på 4,5%. Samtliga städer ligger väldigt nära vad de statistiskt förväntas kosta.

Referenskostnadsutveckling jmf med egen nettokostnadsutveckling

Diagram 3

Netto- och referenskostnadens utveckling för LSS i procent de senaste 5 åren

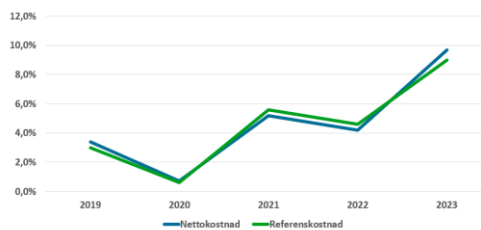

källa: Kolada

Diagram 4

Netto- och referenskostnadens utveckling för större stad för LSS, i procent de senaste 5 åren

källa: Kolada

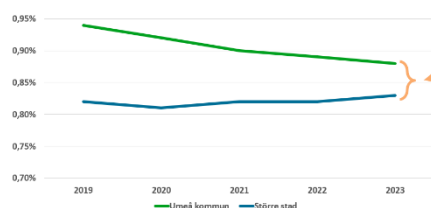

Sett över perioden har referenskostnaden för både Umeå Kommun och större stad följt varandra i stor utsträckning. Nettokostnaden däremot har ökat lite mer över 5-årsperioden för Umeå Kommun än större stad och därav att av Umeå Kommun nu har en högre nettokostnadsavvikelse än större stad (som visualiseras i diagram 1). Utvecklingen av netto- och referenskostnaden för större stad har varit samstämd under hela perioden, därav att deras nettokostnadsavvikelse också varit rätt konstant över perioden.

Andel av populationen

Diagram 5

Andel av populationen för LSS i jämförelse med större stad - Invånare med insatser enligt LSS, andel

källa: Kolada

En skillnad om 0,05 % - ingen större differens. I och med LSS-utjämningsystemet är det svårt att beräkna en sådan differens.

Vid analys av population har urvalet gjorts utifrån de faktorer som kommunen bör följa upp utifrån Agenda 2030 samt vedertagna effektivitets mått i Kolada. Parametern som jämförs är andelen invånare med insats enligt LSS, jämförelse med större stad.

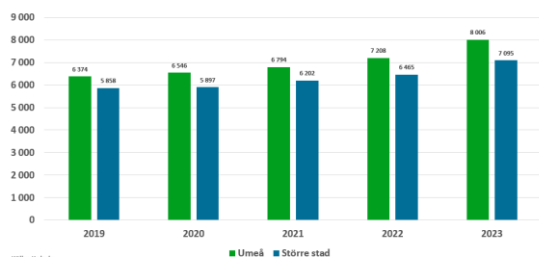
Umeå kommun har en något högre andel invånare med insats enligt LSS än större stad.

2023 är skillnaden 0,05 %. I och med LSS-utjämningsystemet så ska i teorin detta balanseras ut inom Sverige. För att exemplifiera detta visas nedan en tabell av LSS-utjämnings, kronor per invånare, jämfört med större stad för samma tidsperiod.

LSS-utjämnings kommunen, kr/inv	2019	2020	2021	2022	2023
Större stad	585	642	627	616	736
Umeå Kommun	904	1053	1210	1314	1618

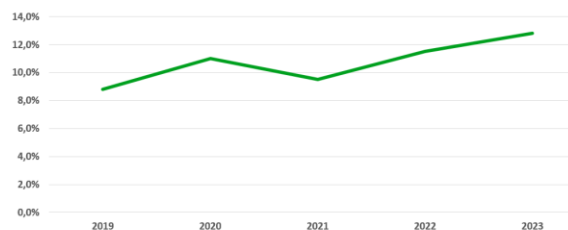
Analys av nettokostnadsjämförelse

Diagram 6 Nettokostnadens utveckling för LSS i jämförelse med större stad de senaste 5 åren, kr/invånare

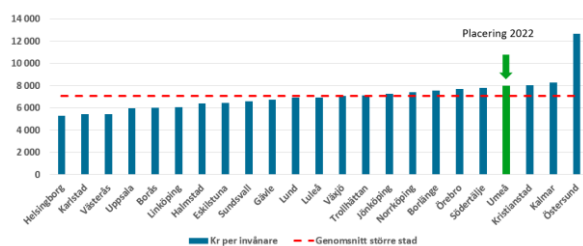
Källa: Solfida
UMEÅ KOMMUN

Diagram 7 Procentuell avvikelse i nettokostnad för LSS jämfört med större stad de senaste 5 åren

Källa: Solfida
UMEÅ KOMMUN

Diagram 8 Nettokostnad LSS för större städer år 2023, kr/invånare

Källa: Solfida
UMEÅ KOMMUN

Nettokostnaden har ökat under dessa år med drygt 5,9% per år i Umeå kommun och 5,0 % i större stad. Den procentuella avvikelsen jämfört med större stad har ökat varje år, förutom 2021 där större stad hade en högre nettokostnadsökning än Umeå Kommun.

Sammanfattning

Inom nämndens verksamheter ses nettokostnadsavvikelser för individ- och familjeomsorg och LSS. För individ- och familjeomsorgen inklusive försörjningsprocesserna var nettokostnadsavvikelsen 2023 12,4% eller 76 Mkr. En större avvikelse än tidigare år, och beror framför allt på ökade kostnader inom barn och ungdomsvård och vuxna missbruksvård. Orsakerna till de ökade kostnaderna är ett ökat inflöde, dyrare placeringar och mer komplexa behov.

Större stad hade en lägre nettokostnadsavvikelse än Umeå Kommun, på 8,1%. Om Umeå skulle haft samma procentuella avvikelse som snittet i större stad skulle det innebära att avvikelsen skulle minska från 76 Mkr till 48 Mkr.

För LSS inklusive försörjningsprocesserna var nettokostnadsavvikelsen 2023, 0,2% eller 2 Mkr. Där Umeå kommun kostnadsmässigt ligger väldigt nära vad som är statistiskt förväntat. Om Umeå skulle haft samma procentuella avvikelse som snittet i större stad skulle det innebära att avvikelsen skulle minska till -4 Mkr.

Analys av nettokostnadsavvikelse 2019 – 2023, Äldreomsorgen

Bakgrund

I samband med beslut om budget 2021 gav Kommunfullmäktige i uppdrag till berörda nämnder att analysera nettokostnadsavvikelser samt nettokostnadsjämförelser enligt en anvisning från kommunstyrelsen. Dessa analyser har utgjort analysunderlag planeringsprocess för 2023. Uppdraget är därmed avslutat. Efter utvärdering av den nya planeringsprocessen ska dessa analyser fortsättningsvis utgöra ett analysunderlag som en del i ordinarie planeringsprocess.

Begreppsdefinitioner

Nettokostnad:

Verksamhetens nettokostnad, dvs vad verksamheten faktiskt kostar med hänsyn till verksamhetens intäkter.

Nettokostnadsavvikelse:

Nettokostnadsavvikelse är differensen mellan referenskostnaden för en verksamhet och faktisk nettokostnad för en verksamhet i en viss kommun.

Referenskostnad:

Referenskostnaden bygger på kostnadsutjämnningen och indikerar vad respektive verksamhet borde kosta enligt kostnadsutjämnningssystemet, om kommunen bedriver den verksamheten med genomsnittlig ambitionsnivå och effektivitet samt med hänsyn taget till respektive kommuns strukturella förutsättningar. Dvs den är beräknad för varje enskild kommun och verksamhet. Referenskostnaden rör sig relativt andra kommuner då den beror på kostnadsutvecklingen i rikets alla kommuner.

Nettokostnadsjämförelse:

Jämförelse utifrån verksamhetens faktiska nettokostnader.

Tillämpningsanvisning för analys av nettokostnadsavvikelse och nettokostnadsjämförelse

Basen för all informationsinhämtning är Kolada. Detta för att säkerställa att det är officiella data och att jämförelser och kontroller av data ska vara lättillgänglig för alla. Jämförelser ska göras där så är möjligt utifrån att det finns data i Kolada.

Analys av nettokostnadsavvikelse

Ansvar för att rapportera analys av nettokostnadsavvikelse åvilar den nämnd som har grunduppdraget enligt reglementet. Analys ska ske i samverkan med berörda nämnder.

För- och grundskolenämnden ska rapportera nettokostnadsavvikelser för följande verksamheter; förskola, fritidshem och grundskola

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ska rapportera nettokostnadsavvikelser för verksamheten gymnasieskola

Individ- och familjenämnden ska rapportera nettokostnadsavvikelser för verksamheterna individ- och familjeomsorg och LSS

Äldrenämnden ska rapportera nettokostnadsavvikelser för verksamheten äldreomsorg

I analyserna av dessa verksamheter ska följande analysområden ingå:

• Nettokostnadsavvikelse

-utveckling senaste 5 åren

-jmf större stad

-diagram 1 och 2 (se bilaga)

• Referenskostnadsutveckling jmf med egen nettokostnadsutveckling

-utveckling senaste 5 åren

-jmf större stad

-diagram 3 och 4 (se bilaga)

• Andel av population där så är möjligt utifrån Kolada

-utveckling senaste 5 åren

-utvalda andelstal

-jmf större stad

-diagram 5 (se bilaga)

Nettokostnadsavvikelse

Syftet är att analysera trenden för hur den egna kommunen rör sig relativt större stad. Beskriv väsentliga händelser som har påverkat utvecklingen av nettokostnadsavvikelsen jämfört med större stad. Som stöd används diagram 1 och 2, (se bilaga). Diagrammen ska inte analyseras var för sig utan vara ett stöd i en samlad analys av trender.

Referenskostnadens utveckling jämfört med nettokostnadens utveckling

Syftet är att se om det är referenskostnaden eller nettokostnadens utveckling som har påverkat nettokostnadsavvikelsen.

Analysen ska visa om nettokostnadsavvikelsens utveckling beror på nettokostnadsutvecklingen i egen verksamhet eller beror på förändringar i referenskostnad. Analysen ska även innehålla analys av större stads utveckling av samma parametrar. Som stöd används diagram 3 och 4, (se bilaga). Diagrammen ska inte analyseras var för sig utan vara ett stöd i en samlad analys av utvecklingen.

Andel av population

Syftet är att se om vår andel av populationen som nyttjar aktuell verksamhet avviker i jämförelse med större stad. Om andel av population saknas i Kolada får andra typer av officiella nationella data som förstärker analysen användas. Där andel avviker positivt eller negativt gentemot större stad ska de ekonomiska effekterna av denna differens bedömas.

Analys av nettokostnadsjämförelse

Ansvar att rapportera analys av nettokostnadsjämförelse åvilar den nämnd som har grunduppdraget enligt reglementet. Analys ska ske i samverkan med berörda nämnder.

Fritidsnämnden ska rapportera nettokostnadsjämförelser för fritidsverksamheten.

Kulturnämnden ska rapportera nettokostnadsjämförelser för kulturverksamheten.

I analyserna av dessa verksamheter ska följande ingå:

• Nettokostnadsjämförelse

-utveckling senaste 5 åren (kr och %-fördelning)

-jmf större stad

-diagram 6, 7 och 8 (se bilaga)

Syftet med analysen är att jämföra verksamhetens nettokostnadsutveckling med större stad. En beskrivning av faktiska eller bedömda orsaker av utvecklingen hos några större städer ska ingå. Analyserna syftar till att visa på i vilken riktning verksamheten rör sig relativt större stad över tid. Som stöd används diagram 6, 7 och 8, (se bilaga). Diagrammen ska inte analyseras var för sig utan vara ett stöd i en samlad analys av utvecklingen. Fokus ska ligga på väsentliga orsaker till utvecklingen över tid.

Nettokostnadsavvikelse - Äldreomsorgen

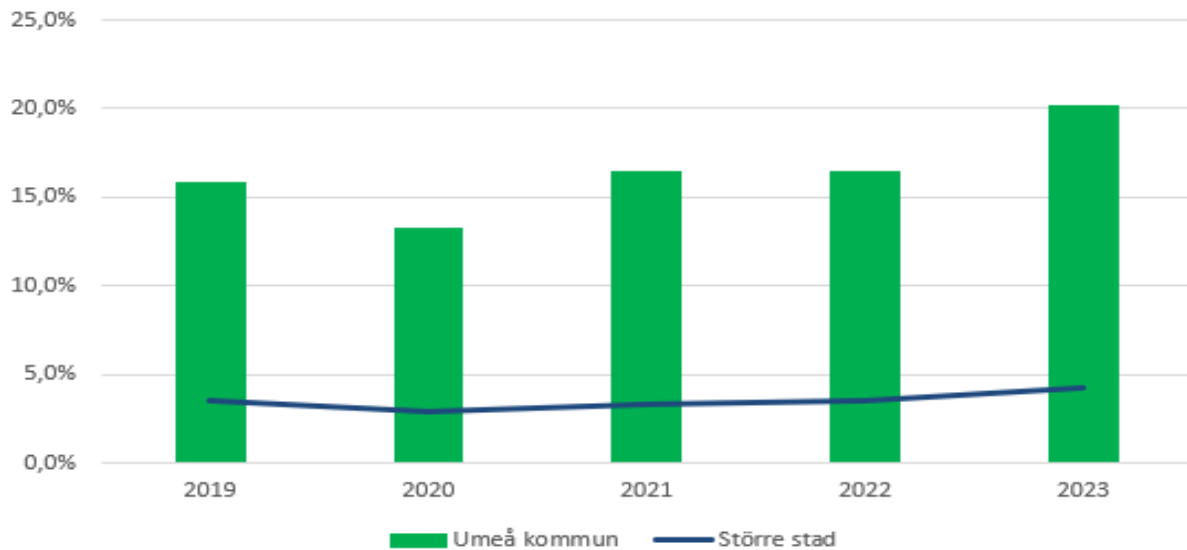
Äldrenämnden rapporterar nettokostnadsavvikelser för verksamheten äldreomsorg

Nettokostnadsavvikelsen för äldreomsorg inkluderar kostnader för särskilt boende, ordinärt boende och öppen verksamhet äldreomsorg.

Analys av nettokostnadsavvikelse bör göras med viss försiktighet, då det nya kostnadsutjämningsystemet påverkar jämförbarheten åren före och efter 2019.

Diagram 1

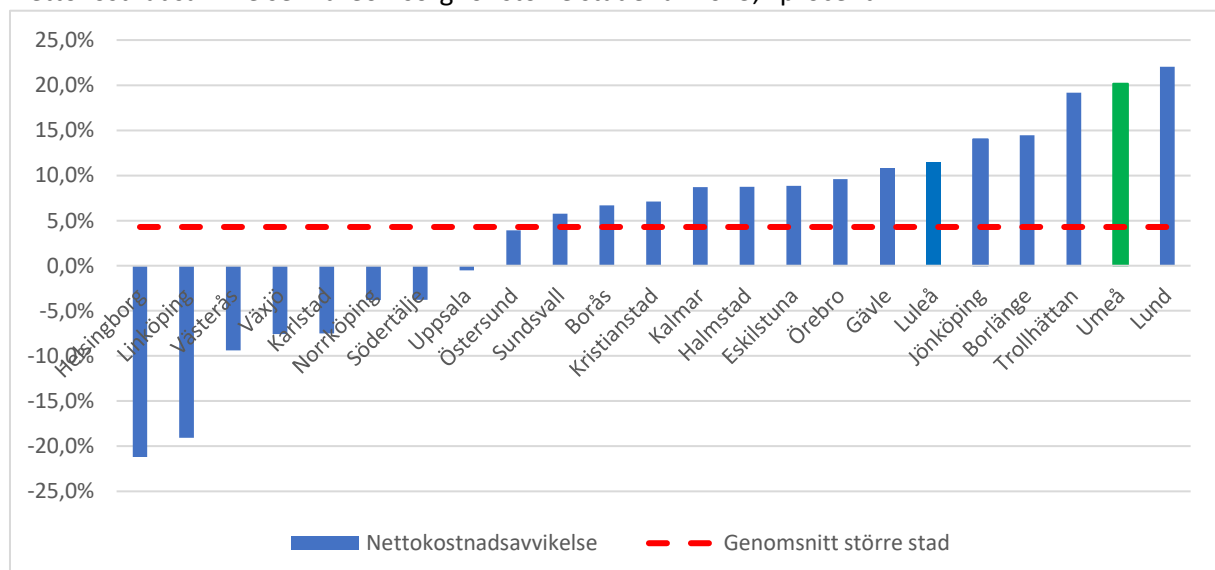
Nettokostnadsavvikelsens utveckling för Äldreomsorg i procent de senaste 5 åren

Nettokostnadsavvikelsen för Umeå Kommun har varierat under de senaste 5 åren. År 2023 motsvarar avvikelserna 265 miljoner kronor för Umeå Kommun. Vilket betyder att kostnaden för kommunens äldreomsorg är högre än den förväntade kostnaden med tanke på strukturen. År 2022 var den redovisade avvikelserna 197 miljoner kronor, en negativ utveckling med 68 miljoner mellan de två senaste åren.

Diagram 2

Nettokostnadsavvikelse Äldreomsorg för större städer år 2023, i procent

Nettokostnadsavvikelsen har ökat i genomsnitt mellan 2019 och 2023 med 31 Mnkr. När vi gör jämförelsen av nettokostnadsavvikelsen gentemot större stad ser vi att dessa följer ungefär liknande utveckling, dock ligger Umeå Kommuns nettokostnadsavvikelse markant högre jämfört med större stad. De senaste två åren 2022 till 2023 har nettokostnadsavvikelsen förändrats från 16,4% till 20,2%, en försämring med 3,8%.

Gruppen större stad ökade också sin nettokostnadsavvikelse mellan 2022 o 2023 men ligger under Umeå. De ökade från 3,5% år 2022 till 4,3% år 2023, dvs 5 Mnkr i genomsnitt under 2019 till 2023, att jämföras med Umeås 31 Mnkr. Den genomsnittliga utvecklingen för större städer har till skillnad från Umeås stannat av medan Umeå ökar.

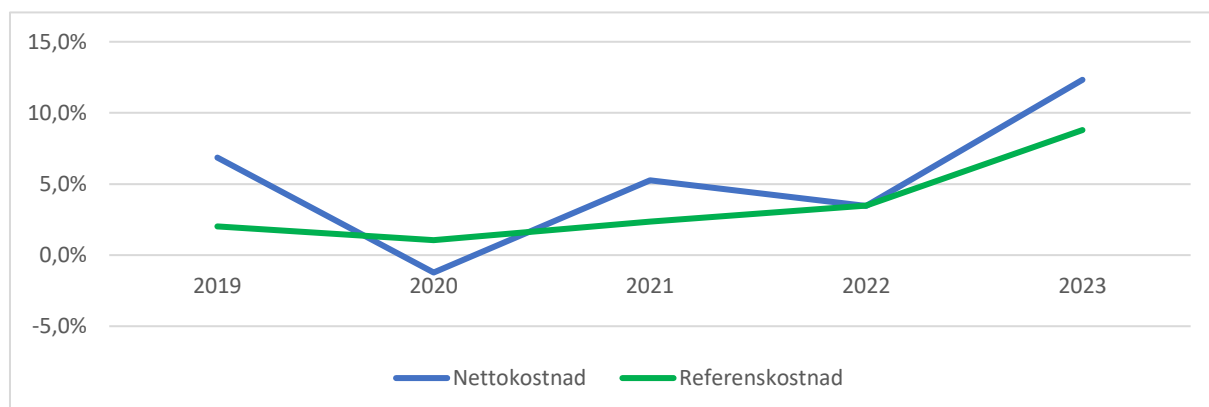
Diagram 2 visar nettokostnadsavvikelsen för större städer år 2023 i procent och vi kan då se att Umeå Kommun placerar sig i den kvartilen med högre avvikelse med våra 20,2%. Den kommun som har högst är Lund med 22,0% och den som har lägst är Helsingborg med -21,2%.

I förhållande till 2022 så har Umeå försämrat nettokostnadsavvikelsen 2023, vid jämförelse med gruppen större stad. Kommunens placering har försämrats. En orsak till den större avvikelsen återfinns till viss del i att Umeå under de senare åren uppfyllt villkoren för prestationsbidrag som inneburit att kostnaderna har ökat inom samtliga verksamheter.

Referenskostnadsutveckling jmf med egen nettokostnadsutveckling

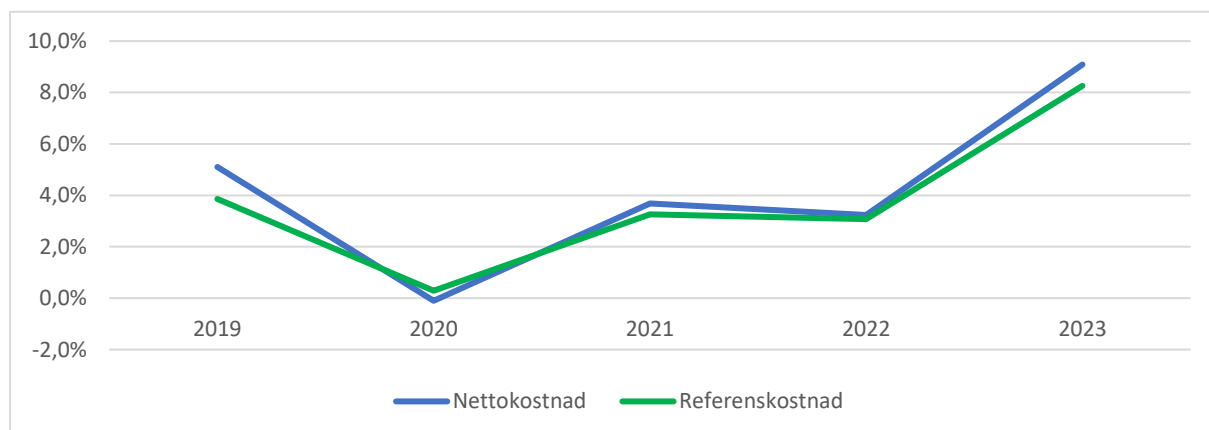
Diagram 3

Netto- och referenskostnadens utveckling för Umeå, ÄO i procent de senaste 5 åren

Diagram 4

Netto- och referenskostnadens utveckling för större stad för ÄO, i procent de senaste 5 åren

Utvecklingen av nettokostnaden för Umeå Kommun har varierat kraftigt under perioden. Trenden över tid är att utvecklingen ligger runt 5%. Det är en ökning det senaste året som ger en högre trendutveckling. Nettokostnaden är bruttokostnaden minus bruttointäkt, det vill säga vad verksamheten har kostat per invånare. Det har varit en stor rörlighet på nettokostnaden utifrån grafen och i kronor är det en förhållandevis markant ökning mellan 2022 då det var 10 562 kr/invånare och 2023 då det hade ökat till 11 864 kr/invånare, en ökning med 8,9% eller 1 302 kr, att jämföras med nettokostnadens ökning mellan 2022 och 2023 som uppgick till 354 kr.

Referenskostnadens utveckling har varit relativt konstant under perioden, en minskning mellan 2019 och 2020. Under perioden 2019 till 2023 har utvecklingen varit 3,5% i snitt per år. Trenden är att utvecklingen av referenskostnaden de senaste 3 åren, är något ökande.

Utvecklingen av nettokostnaden för kommungruppen större stad har däremot i större utsträckning följt samma utveckling som gruppens referenskostnad. 2023 ökade större stads referenskostnad med 8,3% medan Umeås ökade med 8,8%. Vi kan se att kommungruppen har en Corona effekt 2020.

Med fokus på referenskostnaden dvs. en tänkt kostnadsnivå 2023 utifrån modellen;

Umeå kommun	9 873 kr per invånare
Större stad	12 033 kr per invånare

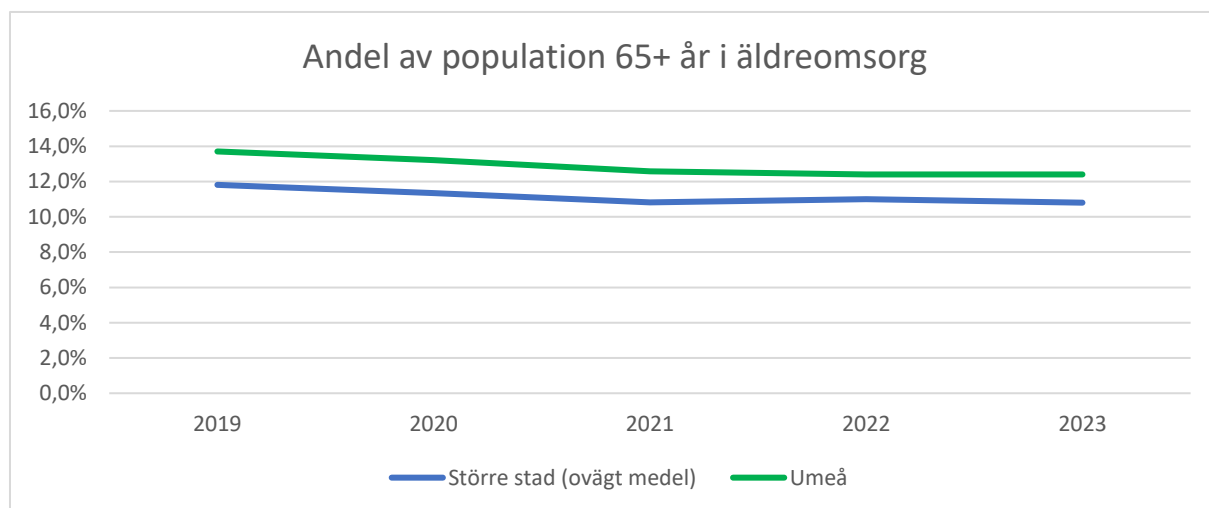
Ser vi en skillnad på 2 160 kr per invånare eller omräknat för Umeå med Umeås befolkningsmängd år 2023 som är 133 091 personer i olika åldrar, ger det en skillnad på 287 miljoner kronor.

Referenskostnaden för Umeå är lägre än för gruppen större stad.

Andel av populationen

Diagram 5

Andel av populationen 65+ i äldreomsorg - särskilt boende eller med hemtjänst i ordinärt boende i jämförelse med större stad

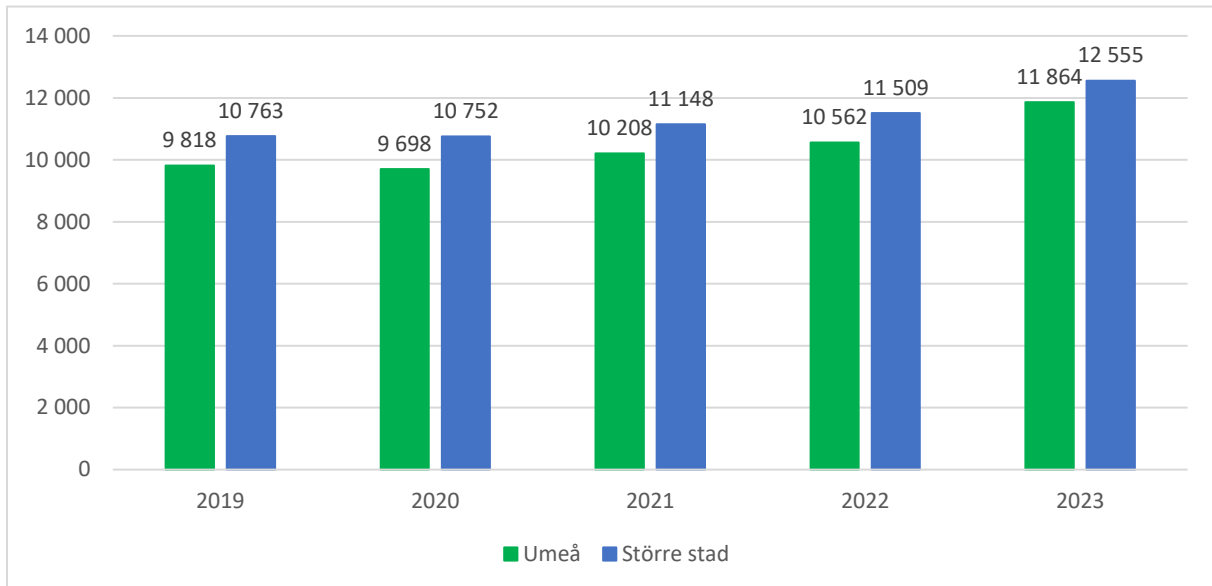

Parametern som jämförs är andelen invånare 65+ i särskilt boende eller med hemtjänst i ordinärt boende i jämförelse med större stad. Alla kommuner utgår ifrån Socialtjänstlagen (SoL) och Hälso- och Sjukvårdslagen, vilken reglerar kommunernas äldreomsorg och annan socialtjänst. Umeå kommun har en högre andel invånare 65+ i särskilt boende eller med hemtjänst i ordinärt boende än större stad. I snitt under femårsperioden är skillnaden 1,7%. Senaste året är skillnaden lika som under de tre sista åren fram till 2023, 1,6%.

Analys av nettokostnadsjämförelse

Diagram 6

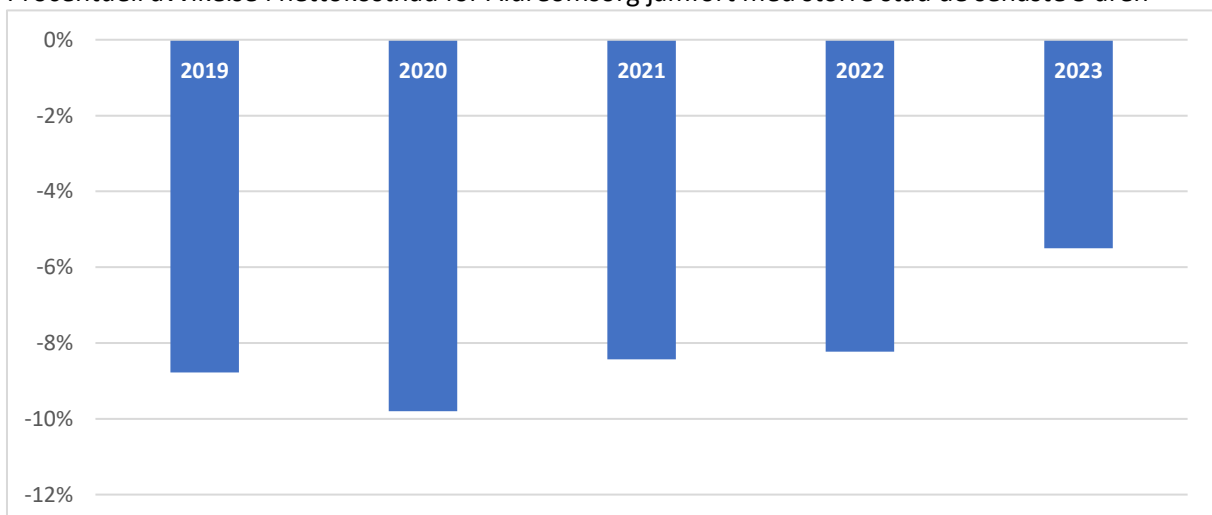
Nettokostnadens utveckling för Äldreomsorg i jämförelse med större stad de senaste 5 åren, kr/invånare

Nettokostnadens utveckling de senaste åren i kr/invånare visar att Umeå Kommuns äldreomsorg har lägre kostnad per invånare jämfört med större stad. 2023 var äldreomsorgsverksamheten 691 kronor billigare per invånare jämfört med nettokostnaden i kr/invånare för gruppen större städer. Kostnadsökningen har varit liknande från 2019 till 2023 både för Umeå Kommun och större stad. Den procentuella skillnaden mellan Umeå och gruppen större stad, är relativt konstant fram till 2022 medan det mellan 2022 och 2023 är en ökad nettokostnad för såväl Umeå som gruppen större stad och en skillnad på 3,2%. Umeå har mellan år 2022 och 2023 en ökad nettokostnad för äldreomsorg per invånare med 12,3% medan gruppen större stad har 9,1% i ökad nettokostnad.

Diagram 7

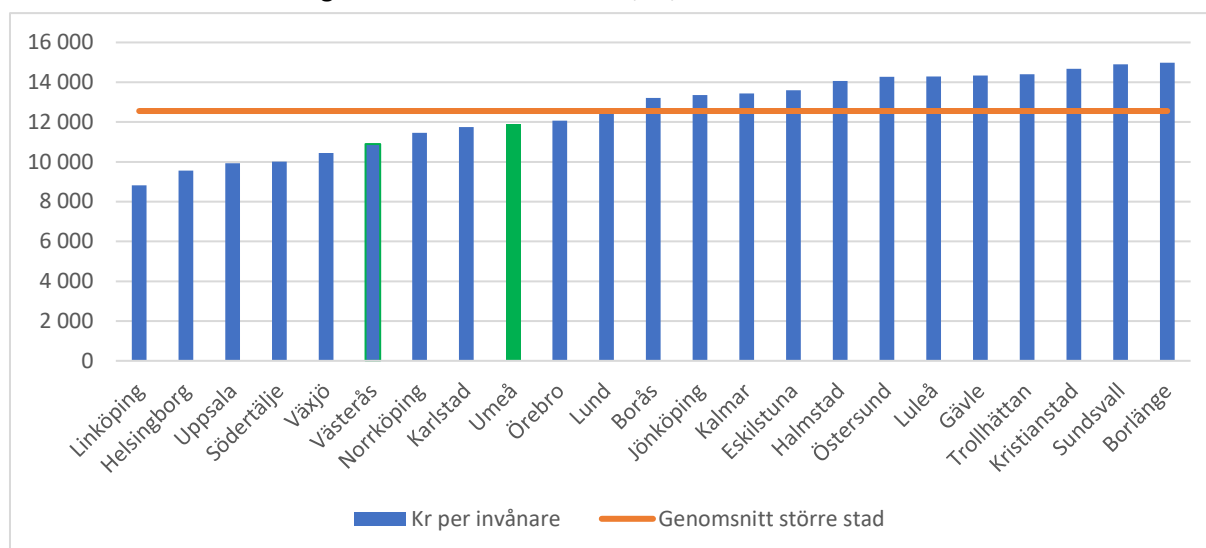
Procentuell avvikelse i nettokostnad för Äldreomsorg jämfört med större stad de senaste 5 åren

Den procentuella avvikelser mellan Umeå och gruppen större städer har minskat mellan 2022 och 2023. Från att under perioden 2019 till 2022 legat på ett genomsnitt om 8,8% i avvikelse från större stad redovisas nu en avvikelse om 5,5%. Det betyder att Umeås nettokostnad i kr/invånare ökar och större städer i snitt bromsas in.

Diagram 8

Nettokostnad Äldreomsorg för större städer år 2023, kr/invånare

Vid jämförelse med större stad och år 2023 så ligger Umeå kommun på samma placering som år 2022. Borlänge är den kommun med högst nettokostnad per invånare med 14 981 kr per invånare, vilket är 3 117 kr mer per invånare än Umeå kommun.

Sammanfattande analys

För Umeås äldreomsorg var nettokostnadsavvikelsen 2023, 20,2 % eller 265 miljoner kronor.

Utvecklingen under de senaste 5 åren visar på en minskad avvikelse mot större stad.

I analysen av äldreomsorgens avvikelse handlar det främst om att Umeå har en något högre andel invånare 65 år eller äldre med insatser i särskilt boende eller hemtjänst i ordinärt boende. Nettokostnaden per invånare för kommunens äldreomsorg är lägre än genomsnittet för större städer. Men sett till kostnad kronor per invånare 80+ i särskilt boende och hemtjänst i ordinärt boende, är kostnaden i Umeå högre jämfört mot större stad, 15,7% för särskilt boende och 12,5% för hemtjänst i ordinärt boende.

Umeås kostnad per brukare i särskilt boende år 2023 placerar sig något över genomsnittet för större stad och det omvända gäller för hemtjänst i ordinärt boende. Andel invånare över 65 år och äldre i särskilt boende är lika som andelen i snitt för större stad. För hemtjänst i ordinärt boende är andelen betydligt högre i Umeå än genomsnittet för större stad. Det betyder att fler invånare i Umeå har hemtjänst i ordinärt boende än i jämförelsegruppen större stad. Skulle Umeå ha samma andel brukare i äldreomsorgen som genomsnittet i gruppen större stad år 2023 med egen kostnad per brukare skulle kostnaden per invånare för hemtjänst i ordinärt boende vara lägre.

En fortsatt förflyttning av kommunens insatser behöver ske från vård- och omsorgsboende till hemtjänst men framför allt till förebyggande insatser för att garantera en långsiktigt hållbar äldreomsorg där medborgare över 65 år har god hälsa och ett tryggt åldrande i det egna hemmet. För att lyckas med det behöver verksamheten även fortsätta med införandet av digital omställning och trygghetsskapande teknik.

Nettokostnadsjämförelse fritidsverksamhet

Bakgrund

Nettokostnadsjämförelsen görs årligen som en del i Umeå kommuns ordinarie planeringsprocess.

Uppgifterna är hämtade från kolada.se samt SCB.se. Kolada är dock inte standardiserat när det gäller fritidsverksamhet, vilket gör det svårt att göra korrekta jämförelser utan att gå djupare och se till strukturen inom respektive kommun.

Nettokostnadsjämförelsen baseras på utvecklingen senaste 5 åren. Jämförelser görs mot gruppen "större stad", vilket är kommuner med minst 50 000 invånare varav minst 40 000 invånare i den största tätorten. I gruppen ingår 23 st kommuner, dessa är: Borlänge, Borås, Eskilstuna, Gävle, Halmstad, Helsingborg, Jönköping, Kalmar, Karlstad, Kristianstad, Linköping, Luleå, Lund, Norrköping, Sundsvall, Södertälje, Trollhättan, Umeå, Uppsala, Västerås, Växjö, Örebro, Östersund.

Nettokostnad Umeå kommun

Av Umeå kommuns totala nettokostnad 2023 (66 103 kr/inv) avsåg 3,7% fritidsverksamhet, vilket motsvarar 2 469 kr/invånare. Åren innan (2019–2022) har andelen varierat något, som lägst 3,5% och som högst 3,9%.

I Umeås nettokostnad för fritidsverksamhet ingår förutom intäkter och kostnader i fritidsnämndens redovisning, även delar som finns under tekniska nämnden (lokaler, städ, IT) samt kommunstyrelsen (kapitalkostnader, kommungemensamma kostnader).

	2019	2020	2021	2022	2023
antal invånare	128 901	130 224	130 997	132 235	133 091
nettokostnad mnkr	262,2	257,2	288,7	307,2	328,6
nettokostnad, kr/inv	2 034	1 975	2 204	2 323	2 469

Umeås nettokostnad för fritidsverksamhet år 2023 var 2 469 kr/invånare (328,6 mnkr) och fördelades enligt nedan:

- Intäkter -657 kr/inv (-87,4 mnkr)
- Personalkostnader 791 kr/inv (105,2 mnkr)
- Lämnade bidrag 242 kr/inv (32,3 mnkr)
- Lokalkostnader 1 117 kr/inv (148,7 mnkr)
- Övriga kostnader 975 kr/inv (129,8 mnkr)

Intäkterna sjönk under pandemin (minskad uthyrning av idrottsanläggningar och färre besökare på baden innebar uteblivna intäkter). År 2022 ökade intäkterna till samma nivå

som innan pandemin, och år 2023 har de ökat ytterligare, från -75,8 mnkr (2022) till -87,4 mnkr (2023). Detta kan förklaras av att fritidsnämnden erhöll medfinansiering (ca -10 mnkr) för arrangemanget SM-veckan sommar under 2023.

Personalkostnader, lämnade bidrag samt lokalkostnader har inga större förändringar under de senaste 5 åren. Personalkostnaderna minskade en aning under pandemin då viss verksamhet stod tillbaka, även under 2022 var personalkostnaderna lite lägre än normalt (95,2 mnkr). Till 2023 har det ökat till 105,2 mnkr (varav ca 1 mnkr i ökning är kopplat till SM-veckan). Lämnade bidrag ökade från 30,8 mnkr (år 2022) till 32,3 mnkr (år 2023) varav ca 1,5 mnkr är kopplat till SM-veckan. Lokalkostnader är den post med minst förändring mellan åren, från 147 mnkr (år 2022) till 148,7 mnkr (år 2023).

Övriga kostnader har däremot ökat en hel del. Åren 2019–2021 var kostnaden runt 74 mnkr (kostnaderna var lägre under pandemin då vissa verksamheter var stängda). Till 2022 ökade det till 110 mnkr och till 2023 har det ökat ytterligare till 129,8 mnkr. Av dessa är ca 13 mnkr kopplat till SM-veckan. I övriga kostnader ingår bl a kapitalkostnader (avskrivningar på gjorda investeringar), verksamhetskostnader i form av inköp av varor och tjänster, fördelade kommungemensamma kostnader för städ, IT mm.

Nettokostnad per verksamhet

Fritidsverksamheten är indelad i tre verksamheter (idrotts- och fritidsanläggningar, fritidsgårdar samt allmän fritidsverksamhet). Fördelningen av kostnader mellan dessa visas nedan där procent inom parentes visar föregående års andel. Vid jämförelse mot större stad hade Umeå något lägre procentuell andel för idrotts- och fritidsanläggningar samt fritidsgårdar medan allmän fritidsverksamhet var något högre.

	<u>Umeå</u>	<u>Större stad</u>
Idrotts- och fritidsanläggningar	67% (69%)	70% (67%)
Fritidsgårdar	13% (13%)	14% (16%)
Allmän fritidsverksamhet	20% (18%)	16% (17%)

Idrotts- och fritidsanläggningar

Idrottsanläggningar, kr/inv	2019	2020	2021	2022	2023
Större stad	1 174	1 250	1 254	1 322	1 481
Umeå	1 379	1 344	1 507	1 605	1 654
Diff i kr	205	94	253	283	173
Diff i %	17%	8%	20%	21%	12%

Umeås nettokostnad per invånare gällande idrotts- och fritidsanläggningar är högre jämfört med större stad. Nettokostnaden för idrotts- och fritidsanläggningar i Umeå har ökat med 20% mellan åren 2019–2023, motsvarande ökning för större stad är 26%.

Det är dock svårt att jämföra nettokostnaden med andra kommuner då vissa kommuner har sina anläggningar i bolag, vilket innebär att kostnaden inte ingår i kommunernas nettokostnad som presenteras på kolada.se. Ett rimligt antagande till varför Umeå har en hög nettokostnad är att Umeå har ett brett utbud av anläggningar. Umeå har en mångfald av föreningsliv, både bredd och elit, vilket fordrar bra anläggningar sommar som vinter. Det finns ett starkt elitidrottsgymnasium samt idrottshögskola, dessa samt idrottsförbunden ställer också höga krav på anläggningarna.

Fritidsgårdar

Fritidsgårdar, kr/inv	2019	2020	2021	2022	2023
Större stad	271	264	275	299	307
Umeå	279	263	291	308	315
Diff i kr	8	-1	16	9	8
Diff i %	3%	0%	6%	3%	3%

Umeås nettokostnad per invånare gällande fritidsgårdar är relativt lika större stad. Mellan åren 2019 till 2023 har både Umeås och större stads nettokostnad ökat med 13%.

Umeå har 13 mötesplatser för ungdomar samt 1 för vuxna med funktionsnedsättning. Hur många mötesplatser och/eller öppettider andra kommuner har finns inte angivet i Kolada varför det är svårt att jämföra nettokostnaden. Fritidsgårdar är inte alltid organiserade under fritidsverksamhet, i vissa kommuner kan de tillhöra andra verksamheter så som utbildningsförvaltning eller socialförvaltning, vissa kommuner har även föreningsdrivna fritidsgårdar.

Allmän fritidsverksamhet

Allmän fritidsverksamhet, kr/inv	2019	2020	2021	2022	2023
Större stad	301	298	346	344	333
Umeå	376	368	407	410	500
Diff i kr	75	70	61	66	167
Diff i %	25%	23%	18%	19%	50%

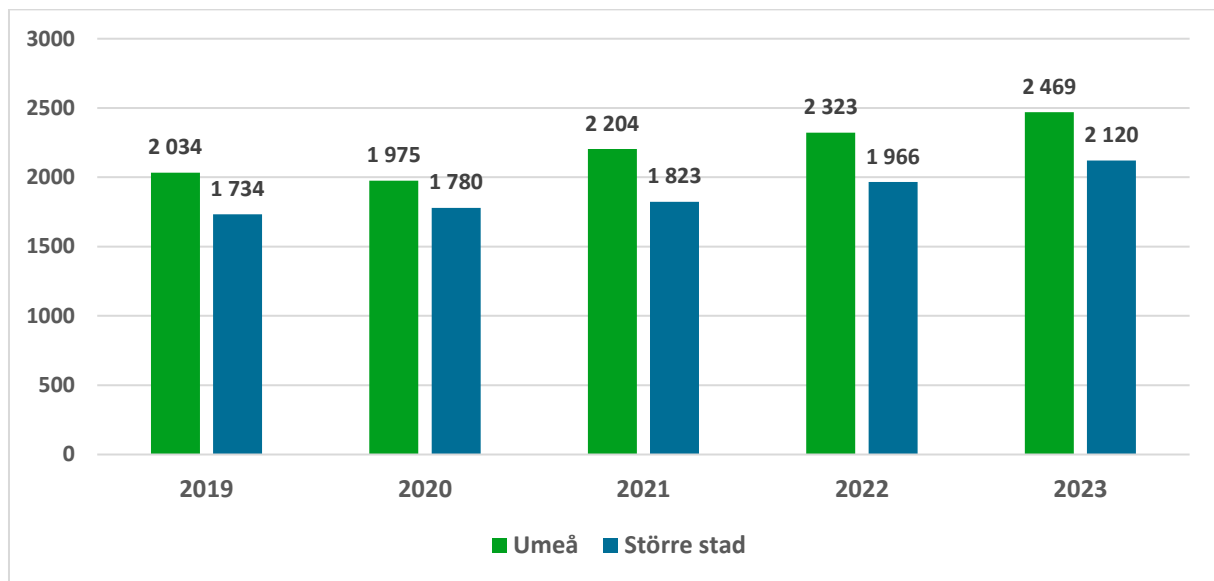
I Umeå kommuns kostnader för allmän fritidsverksamhet ingår tex marknadsföring, IT-utveckling, personalkostnader för föreningsbyrå/stab samt all utbetalning av föreningsstöd. Mellan åren 2019–2023 har Umeå höjt nettokostnaden för allmän fritidsverksamhet med 33%. Motsvarande ökning för större stad är endast 11%. 2023 anordnade Umeå SM-veckan sommar, och kostnaderna för detta arrangemang bokfördes på fritidsnämnden under allmän fritidsverksamhet, vilket kan förklara ökningen från året innan.

Att jämföra nettokostnaden med andra kommuner blir även i detta fall svårt då uppgifterna i Kolada inte visar nog mycket information om andra kommuners organisation eller struktur

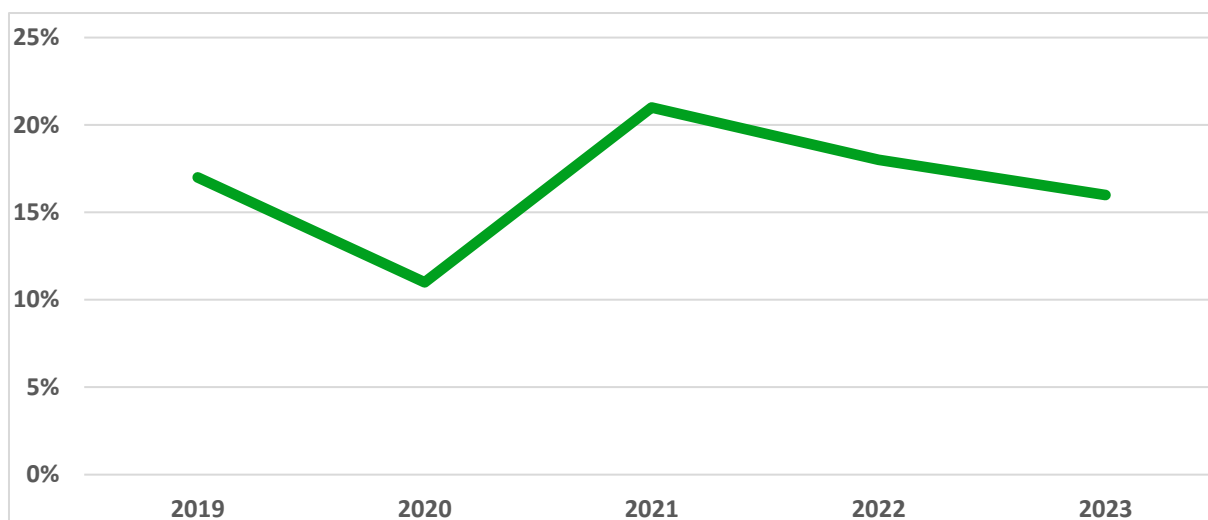
gällande föreningsstöd. I Umeå betalar föreningar subventionerad taxa för att nyttja anläggningarna och samtidigt kan de söka aktivitetsstöd som för år 2023 uppgick till 14 kr/deltagare och tillfälle. Vissa andra kommuner har i stället 0-taxa, vilket innebär att föreningar nyttjar anläggningarna gratis, men då är också aktivitetsstödet lägre. Exempelvis har Luleå kommun 0-taxa och ett aktivitetsstöd på 5 kr/deltagare och tillfälle (år 2023). Detta innebär att Umeå har högre intäkter, men samtidigt högre kostnad för aktivitetsstöd.

Nettokostnad fritidsverksamhet, jämförelse

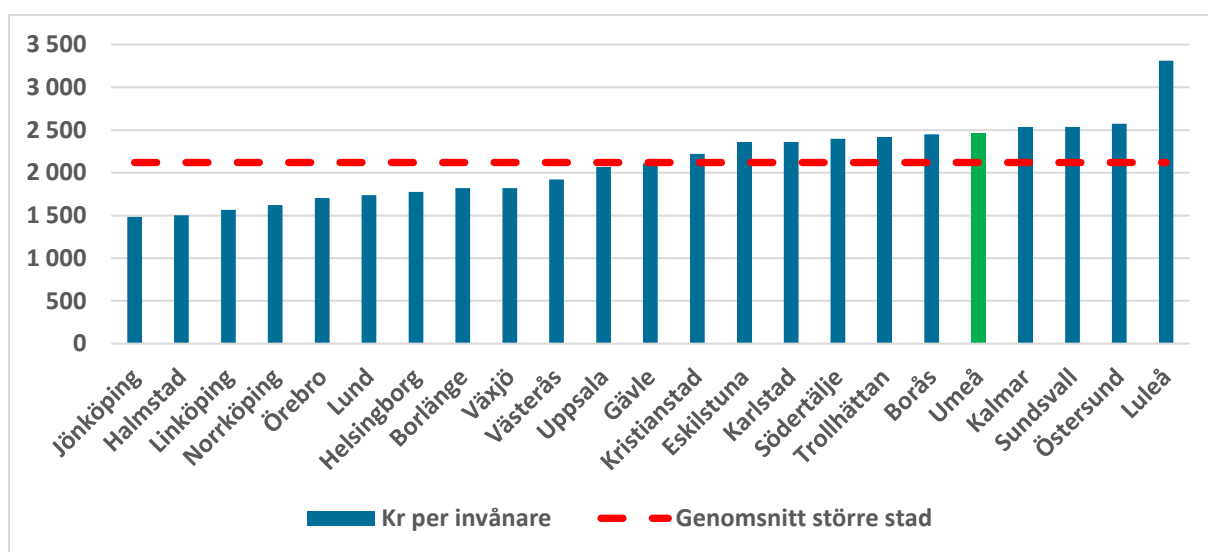
De senaste fem åren har Umeå haft en högre nettokostnad per invånare jämfört med gruppen större stad.

Umeås nettokostnad har ökat med 21% under perioden, från 2 034 kr/invånare till 2 469 kr/invånare. Motsvarande ökning för gruppen större stad är 22%. Den procentuella avvikelsen mellan Umeå och större stad har minskat en aning, från att Umeå var 17% högre år 2019 till att vara 16% högre år 2023. Avvikelsen år 2023 motsvarar 48 mnkr.

Av de 23 kommuner som ingår i gruppen större stad var det endast fyra som hade en högre nettokostnad för fritidsverksamhet än Umeå år 2023 (året innan var det tre kommuner med högre kostnad). Lägst nettokostnad för fritidsverksamhet hade Jönköping med 1 483 kr/invånare, högst hade Luleå med 3 313 kr/invånare. Genomsnittet för gruppen större stad var 2 120 kr/invånare.

Att göra en korrekt jämförelse är svår, kostnader beror som tidigare nämnts i rapporten, på hur kommunerna är organiserade, om anläggningar redovisas i kommunen eller i bolag, struktur för föreningsstöd osv.

Ett kallare klimat kan vara en orsak till högre nettokostnad, bl a ställs krav från elitidrottsförbund på säsongslängder, vilket tex kan innebära att konstgräsplaner behöver värmas upp tidig vår/sen höst till höga kostnader. Med ett kallare klimat kommer också ett ökat behov av inomhusanläggningar. En annan faktor som kan påverka nettokostnaden är avstånd till andra kommuner. Långa avstånd ger inte samma möjlighet att nyttja andra kommuners anläggningar, behovet ökar då att bygga egna kostsamma anläggningar. Detta kan vara förklaringar till varför de nordliga kommunerna (Umeå, Sundsvall, Östersund och Luleå) har en högre nettokostnad för fritidsverksamhet.

Nettokostnadsjämförelse kulturverksamhet

Bakgrund

I samband med beslut om budget 2021 gav kommunfullmäktige i uppdrag till berörda nämnder att analysera nettokostnadsavvikelser samt nettokostnadsjämförelser enligt en anvisning från kommunstyrelsen. Dessa analyser har utgjort analysunderlag för planeringsprocessen fram till år 2023. Uppdraget är därmed avslutat. Efter utvärdering av den nya planeringsprocessen ska dessa analyser fortsättningsvis utgöra en del i den ordinarie planeringsprocessen.

- Uppgifterna är hämtade från kolada.se, förutom uppgifter om kostnadsslag och intäkter som hämtats från scb.se. Uppgifterna beskrivs i kronor per invånare (kr/inv.), procent och miljoner kronor (mnr).
- Ingen kontakt med några kommuner har gjorts för att ytterligare jämföra redovisningen av kulturnettokostnader.
- Kulturverksamhet är till stora delar en frivillig verksamhet som påverkas av befolkningsstillväxt, men inte i samma utsträckning som exempelvis äldreomsorg och skola.
- Kulturverksamhet utgörs av allmän kultur, bibliotek, musik- och kulturskola samt stöd till studieorganisationer.
- Kommungruppen större stad består av totalt 23 städer. Umeås närmsta kuststäder Örnsköldsvik och Skellefteå ingår inte i denna grupp.
- Lokalkostnader på 5 stadsdelsbibliotek har för år 2023 redovisats på ett felaktigt sätt, totalt 1,6 mnr (12 kr/inv.) för höga lokalkostnader för bibliotek.

Nettokostnader/invånare Umeå 2023

Nettokostnaden uppgick 2023 till **2 779 kr/inv. (-369,9 mnr)**. Den fördelades per verksamhet enligt följande:

- Allmän kultur **1466 kr/inv. (-195,1 mnr)**
- Bibliotek **903 kr/inv. (-120,2 mnr)**
- Musik-och kulturskola **339 kr/inv. (-45,1 mnr)**
- Stöd till studieorganisationer **71kr/inv. (-9,5 mnr)**

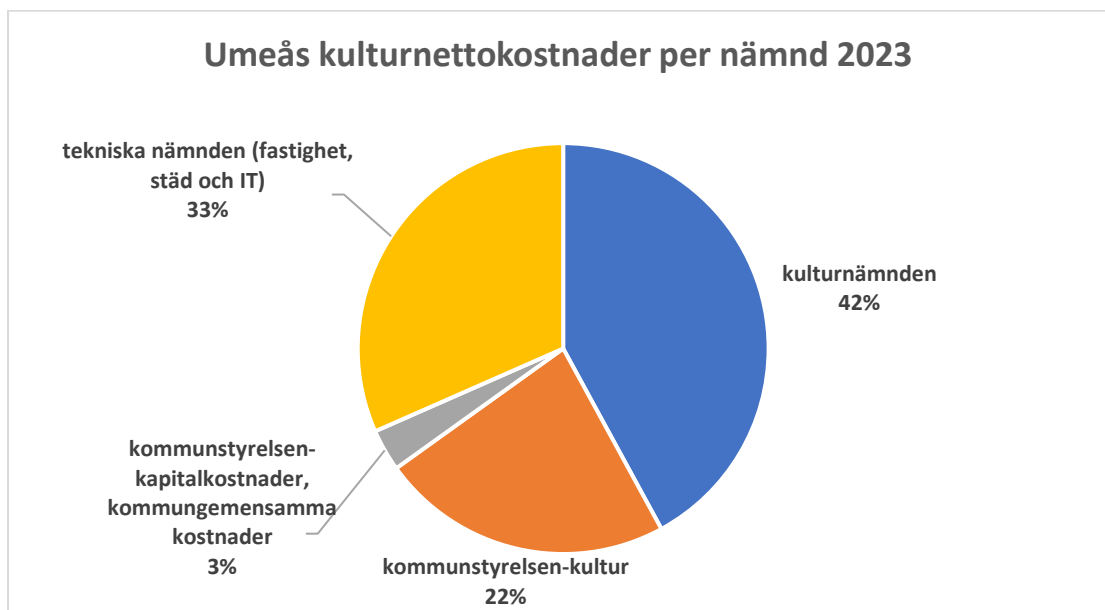
Den fördelades per kostnadsslag/intäkt enligt följande:

- Lämnade bidrag **842 kr/inv. (-112,0 mnr)**
- Personalkostnader **881 kr/inv. (-117,3 mnr)**
- Lokaler **824 kr/inv. (-109,6 mnr)**
- Övriga kostnader¹ **396 kr/inv. (-52,7 mnr)**
- Intäkter – **163 kr/inv. (21,8 mnr)**

---

¹ Dessa kostnader utgörs av kapitalkostnader (avskrivningar på gjorda investeringar på exempelvis Väven), köp av huvudverksamhet (Jazzfestivalen), inköp av varor (exempelvis böcker, förbrukningsmaterial) och tjänster (exempelvis artistgager, bemanningstjänster), samt fördelade kommungemensamma kostnader för städ, IT, och stödfunktioner för ekonomi, personal och kommunikation.

Nettokostnaderna för kulturverksamhet år 2023 fördelades mellan kommunens nämnder procentuellt på följande sätt:

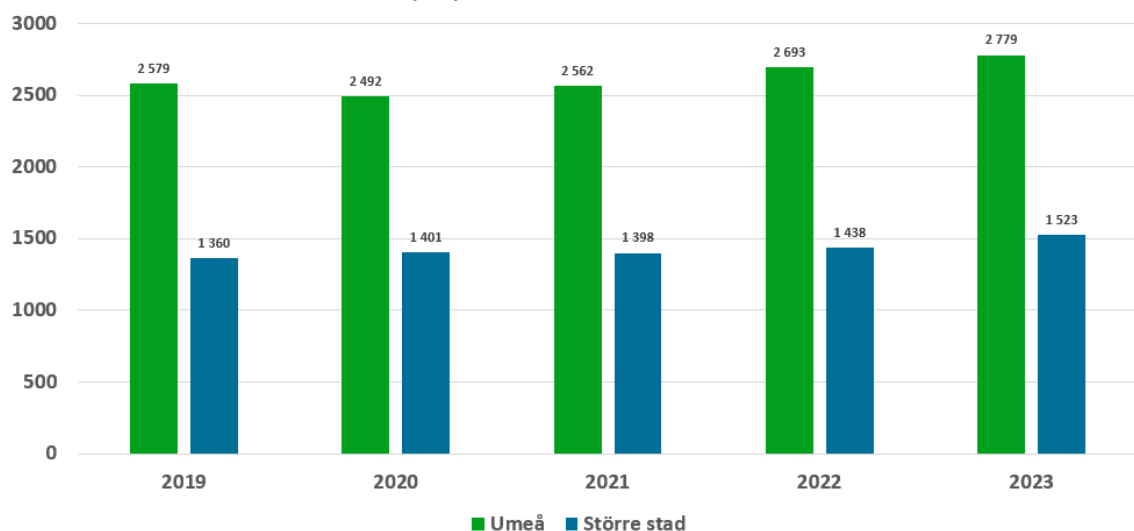
Nettokostnadsutveckling 2019 – 2023

- Umeå har högst nettokostnader för kulturverksamhet i jämförelse med större städer. Nettokostnaderna har ökat med 8 % under perioden från 2 579 kr/inv. till 2 779 kr/inv. Motsvarande siffra för gruppen större städer är en ökning med 12 %. Trollhättan samt städerna efter Norrlandskusten är de städer näst efter Umeå med högst nettokostnad.
- Umeås nettokostnader för kulturverksamhet var 83% (avvikelsen motsvarar cirka 167 mnkr) högre än gruppen större stad år 2023. 2019 var den skillnaden 90% högre i Umeå.
- Lämnade bidrag till kulturbolag, föreningar, festivaler, studieorganisationer och stipendiater är de kostnader som avviker mest. År 2023 hade Umeå 210 % högre kostnader för lämnade bidrag. Avvikelsen motsvarar cirka 76 mnkr. 2019 var den siffran 218 %. Kommunstyrelsen lämnade 2023 bidrag på 81,1 mnkr till Norrlandsoperan, Umeå Folkets hus (inklusive Guitars), Västerbottens museum och Bildmuséet. Kulturnämnden lämnade bidrag på 30,9 mnkr.
- Lokalkostnaderna var 185 % högre i Umeå år 2023 vilket motsvarar cirka 71 mnkr. Motsvarande siffra 2019 var 177 %. Umeås lokalkostnader utgörs av Väven, alla folkbibliotek, Sveriges depåbibliotek och lånecentral samt Kulturskolan (delar av Hamnmagasinet och Midgårdskolan). Kvaliteten på redovisningen har under denna period förbättrats då samtliga folkbibliotek som är integrerade i skolor numera redovisas som en kulturkostnad och inte som en skolkostnad. Ett rimligt antagande är att Umeås höga lokalkostnader beror på att många av de jämförande kommunerna saknar ett kulturhus av Vävens storlek. Under 2022 infördes dessutom ett nytt regelverk för redovisning av fastigheter. Vävens kostnader ökade från -75,5 mnkr 2021 till -90,6 mnkr 2022, -10,2 mnkr av den ökningen kan kopplas till det nya regelverket för redovisning av fastigheter. År 2023 uppgick lokalkostnaderna för Väven

till -95,2 mnkr vilket utgör cirka 26% av de totala kulturnettokostnaderna och 87% av de totala lokalkostnaderna. Lokalkostnader för 5 stadsdelsbibliotek har för år 2023 redovisats på ett felaktigt sätt, totalt 1,6 mnkr (12 kr/inv.) för höga lokalkostnader för bibliotek.

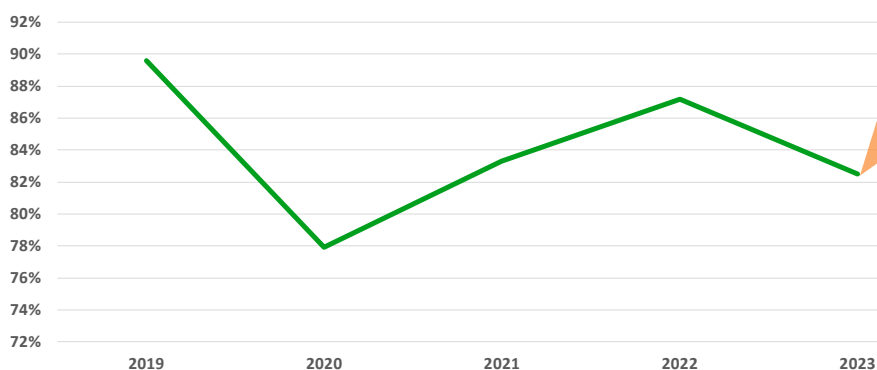
- Personalkostnader, var år 2023 18 % högre i Umeå vilket motsvarar cirka 18 mnkr. Motsvarande siffra 2019 var 15 %. PO-pålägget har ökat med 24% och lönerna har ökat med 11% under tidsperioden.
- Övriga kostnader och intäkter var sammanräknat 7% högre för Umeå år 2023. Motsvarande siffra år 2019 var 52%. Minskningen över åren beror på att kapitalkostnaderna minskat, då de initiala investeringar som gjordes på IT och teknik i Väven med fem års avskrivning inte längre genererar några kapitalkostnader. Ytterligare en förklaring är att biblioteken under denna period har upphört med att köpa in personal från bemanningsföretag och i stället upprättat en vikariepool, vilket genererat personalkostnader i stället för köp av tjänst. Eventuella finansiella intäkter som tillfaller Umeå kommun från det delägda intressebolaget Väven i Umeå AB redovisas inte som en intäkt under kulturverksamhet.
- Uppdelat per verksamhet avviker Umeås kostnad för allmän kultur jämfört med större städer mest, 114% högre år 2023. Motsvarande siffra 2019 var 138%. Musik-och kulturskola är den verksamhet som avviker minst, år 2023 18%, motsvarande siffra 2019 var 8%.
- Kulturverksamhetens andel av Umeå kommuns totala nettokostnader har sedan 2019 minskat från 4,6% till 4,2%. För gruppen större stad har andelen minskat från 2,4% till 2,3%

Nettokostnadens utveckling för kulturverksamhet i jämförelse med större stad de senaste 5 åren, kr/invånare

Källa: [Kolada](#)

Procentuell avvikelse i nettokostnad för kulturverksamhet jämfört med större stad de senaste 5 åren

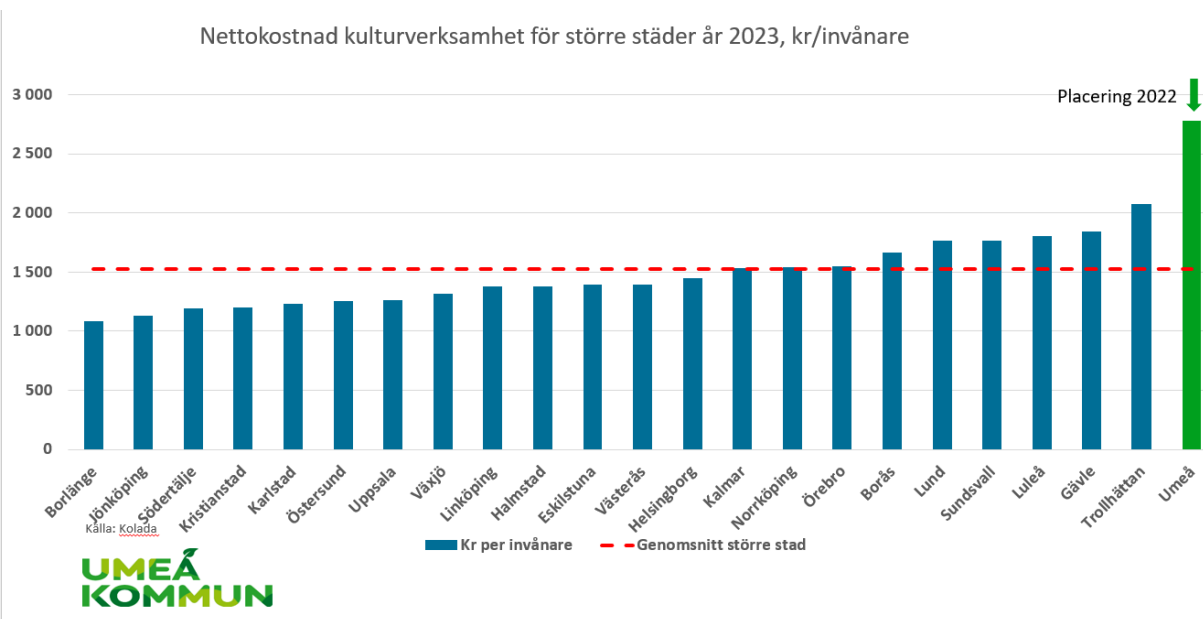

Avvikelsen motsvarar sista året 167 miljoner kronor varav
 Lämnade bidrag 76 mnkr
 Lokalkostnader 71 mnkr
 Personalkostnader 18 mnkr.
 Övr.kostnader intäkter 2mnkr

Källa: Kolada

Nettokostnad kulturverksamhet för större städer år 2023, kr/invånare

Nettokostnad Kulturverksamhet 1998-2023

